

Cătălin ENICĂ

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România

DIFICULTĂȚI ÎN (RE)CUNOAȘTEREA,
ÎNȚELEGEREA ȘI REALIZAREA ACORDULUI.
PROBLEME TEORETICE ȘI PRACTICE

1. Pentru vorbitorii limbii române actuale, realizarea acordului pare a fi, alături de evitarea cacofoniei și a pleonasmului, o preocupare permanentă. Dezacordurile curente sunt, de obicei, imediat observate și taxate, iar cine le comite devine ținta ironiilor de tipul „vine, că sunt mai mulți (!)”. Vorbirea „dezacordată” îl situează cultural pe respectivul emițător în zona educației lingvistice deficitare, catalogată public drept semidoctism sau chiar mai rău. În realitate însă, la nivelul conversației cotidiene funcționează un acord logic, bazat pe automatismele formate în timp și nu pe înțelegerea fenomenului în profunzime. Desigur, cel mai simplu de aplicat sunt acordurile în gen și în număr, datorită transparenței acestor categorii gramaticale, iar ceea ce supără cel mai mult e nerespectarea regulilor în ce le privește; normele acordului în persoană și în caz sunt mai rar conștientizate și, în consecință, mai puțin respectate. Evident, nici în școală acordul nu se studiază sistematic, iar gramaticile îl tratează, cu unele excepții, insuficient, încadrându-l în categoria procedeele sintactice. În aceste condiții, în care vorbitorul fără o pregătire lingvistică specială are doar grija de a „potrivi” cuvintele în mesaj, fără a conștientiza o serie de obligații (reguli) de formulare a enunțului, frecvența acordurilor greșite, tolerate sau interpretabile rămâne foarte mare, mai ales că, prin aportul substanțial al neologismelor din ultimii treizeci de ani, configurația limbii române a suferit modificări substanțiale (de exemplu, creșterea semnificativă a numărului de substantive și de adjective invariabile). De aceea, trebuie să revenim la definirea și încadrarea acordului, pentru ca apoi să identificăm principalele norme și exemplele curente de încălcare a lor.

2. „Ce este acordul?”, iată o întrebare la care lingviștii au răspuns în chip diferit. Unii îl consideră mijloc fundamental de menținere a unității formal-semantice a textului[1], alții, un mod de conectare redundant (A. Martinet), a cărui simplificare este un semn al „progresului în limbă” (O. Jespersen) [2]. La această întrebare încearcă să răspundă și gramaticienii

români, prin vocea Blancăi Croitor Balaciu [3], care concentrează problematica acordului în zece interogații, menite să clarifice multiplele aspecte ale fenomenului. Cercetătoarea recunoaște totodată „diversitatea fenomenelor reunite sub numele de acord”[4]. În ce privește definirea termenului, se pot constata diferențe notabile, chiar polarizări ale concepțiilor: abordarea acordului ca procedeu exclusiv formal vs considerarea sa drept fenomen complex, care implică, pe lângă sintaxă, semantica și pragmatica. Clasic, acordul este o „formă de exprimare a unui raport sintactic în care termenul numărul 1 [...] impune termenului numărul 2 [...] categoriile gramaticale morfologice pe care le au în comun [...]”[5]. Definiția lui Dobridor dă și numele mai vechi ale acordului, congruență și concordanță, care înseamnă tot „potrivire”, însă nu mai sunt actuale sau se referă la fenomene diferite înrudite cu acordul : concordanța timpurilor (mai ales în limba franceză), congruența formelor accentuate ale pronumelor personale cu cele neaccentuate (cliticele) etc. Valeria Guțu Romalo atrage atenția asupra faptului că nu orice potrivire formală (întâmplătoare) reprezintă un acord. Chiar „coincidența de persoană și număr dintre substantivul (pronumele) subiect și verb se manifestă în elemente de expresie complet diferite.”[6] Cu alte cuvinte, desinențele de gen și număr sunt diferite la substantiv și la verb: *Copiii aleargă* (-i, desinența nominală de masculin plural și -ă, desinența verbală de plural). Același lucru se poate constata și pentru acordul adjectivului cu substantivul: *casă albă*, cu desinențe identice, dar și *floare albă*, cu desinențe diferite, însă analoage. Considerarea acordului ca formă, procedeu, mijloc primește o completare la Mioara Avram: „Într-un anumit sens, mai larg, se poate vorbi de acord și la substituirea unui nume prin pronume (mai ales în cazul formelor neaccentuate ale pronumelui personal care reiau sau anticipă un complement direct sau indirect) sau prin alte cuvinte (unele articole, numerale) cu valoare cvasipronominală [al, cel, numeralul-substitut]”[7]. În concluzie, acordul poate fi interpretat ca formă de manifestare (și de evidențiere) a compatibilității elementelor în/ din enunț. În GALR II se precizează că „manifestarea prin acord a relației de dependență constă în repetarea, prin mijloace morfologice, a unei anumite informații gramaticale de la regent spre termenul dependent (*casa albă*; *Casa voastră este albă*).”[8] Altfel spus, acordul nu e numai o problemă de sintaxă: el se exprimă sintactic, dar se realizează morfologic, prin formele analoage ale termenilor

acordați, pe care, având în vedere că aparțin unor categorii gramaticale, le putem numi *forme categoriale*:

a) **Sb/ s** $\equiv$ **Pr/ v**

b) **Sb/ p** $\equiv$ **Pr/ v**

în care: Sb = subiect; s = substantiv; p = pronume; Pr = predicat; v = verb;
 $\equiv$ „se acordă cu”

ex. a) **Copiii aleargă** (acord explicit în număr și impus/ implicit în persoană, având în vedere că substantivul nu posedă categoria gramaticală a persoanei, dar exprimarea prin substantiv este echivalentă cu persoana a III-a, pe care acesta o impune verbului) față de b) **Ei aleargă** (acord explicit). Pentru Dumitru Irimia, acordul exprimă un tip de relație sintactică, dependența, mai precis, interdependența și dependența unilaterală (subordonarea), fiind o modalitate de mani-festare a acestor relații „în planul expresiei și de marcarea a identității funcțiilor sintactice”[9], împreună cu: flexiunea („care face posibil și procedeul sintactic al acordului”), [rectiunea], topica, elementele prozodice, articolul, elementele de relație [relatorii, conectorii], termenii corelativi, dubla realizare a unor funcții sintactice [prin clitice]. Definirea acordului ca mijloc de exprimare a relației de dependență se regăsește la Ion Diaconescu, care insistă asupra ideii că „structura sintactică (enunțiativă) se organizează și funcționează ierarhic”, iar „relația de dependență, ca factor de coeziune structurală, reprezintă elementul său fundamental.”[10] Structura ierarhizată este distribuită în grupuri constitutive, interconectate pe niveluri de complexitate, în funcție de poziția sintactică a unităților și disponibilitățile lor combinatorii (v. GBLR *passim*). Tot la Dumitru Irimia găsim și definirea acordului ca principiu: „Este principiul prin care un termen al sintagmei, constituindu-se în regent, impune celui alt (celorlalți) termen(i) să se înscrie pe aceeași poziție în interiorul unor categorii gramaticale comune. Sincronizarea se desfășoară, în general, numai în planul expresiei. Planul semantic al termenului dependent rămâne cel mai frecvent în afara opozițiilor categoriale prin care se caracterizează termenul regent.”[11] Se remarcă exprimarea echilibrată, care insistă pe importanța acordului în configurarea structurilor enunțiative. În același timp, lingvistul ieșean scoate în evidență realizarea fenomenului mai ales în plan formal (al expresiei), ceea ce este adevărat, deși vom vedea că acordul nu reprezintă numai o „afacere” sintactică, ci, așa cum am arătat deja, implică și alte compartimente ale limbii: morfologic, semantic și pragmatic (prin rolurile tematiche).

2.1. Rolul foarte important al *acordului* în organizarea sintactică este specificat, de altfel, în majoritatea lucrărilor teoretice, care îl încadrează de obicei, ca formă de exprimare, în categoria mai largă a *recțiunii* (lat. *rectio* „conducere, orientare”). În unele studii, acordul se consideră a fi complementar cu *regimul (recțiunea)*[12], în altele se menționează că: „Acordul este un tip special de recțiune, unde trăsătura impusă se află deja în cuvântul regent: în franceză, substantivul își impune numărul și genul adjectivului epitet.”[13] Cu alte cuvinte, conform primei teorii, *recțiunea* cuprinde două aspecte, *acordul* și *regimul*, în timp ce, potrivit celei de-a doua, *recțiunea* include acordul (acordul este o variantă a *recțiunii* sau un tip special de *recțiune*). Asocierea acordului cu *recțiunea*, ca modalități congenere de integrare a elementelor actualizate în enunț, se evidențiază și în studiile de sintaxă comparată a limbilor romanice [14] sau în cele de sintaxă românească; de exemplu, la Ion Diaconescu, cel care diferențiază *acordul de recțiune* printr-o dihotomie terminologică introdusă în lingvistică de L.Bloomfield, construcții *endocentrice* și *exocentrice*: „«Lingvistica structurală interpretează acordul ca o expresie a dependenței de context» [Lyons, *Linguistique générale*, 185] reperabilă în construcții *endocentrice*, în timp ce *recțiunea* caracterizează construcțiile *exocentrice*.”[15] Însă pentru Lyons, care preia afirmațiile lui Hockett, această diferențiere nu se poate efectua chiar atât de tranșant, deoarece acordul „se găsește în construcțiile *endocentrice* [dar] și într-un tip de conexiune care depășește structura ierarhică (adică de constituenți).”[16] Astfel, acordul se dovedește o caracteristică a construcțiilor *endocentrice*, dar și a unora *exocentrice*. Pentru a exemplifica, el folosește construcția franceză *un livre intéressant*, *endocentrică*, în opoziție cu *le livre est intéressant*, construcție *exocentrică*. Aplicând pentru aceste contexte o interpretare concretă, conform teoriei grupurilor (cu care se operează astăzi în gramatica românească, v. GBLR), vom identifica în primul exemplu un grup nominal (GN) cu structura [(Det) CENTRU (Modif)], în care determinantul articol și modificatorul adjectiv se acordă la masculin singular. În română, acordul se face la feminin, fiindcă traducerea construcției este *o carte frumoasă*. *Le livre est intéressant* nu este doar enunțul amplificat, ci și exprimarea sa în două grupuri, un GV (grup verbal), generator de enunț (aici, o propoziție) și un grup nominal inclus ierarhic: [[le livre]_{GN} est intéressant]_{GV}

Acordul *endocentric* se păstrează, între centrul substantival și articolul determinant. Dar se adaugă și două acorduri noi, cu elementele GV, verbul

copulativ *est*, la persoana a III-a a numărului singular, și numele predicativ adjectival *intéressant*, cu formă de masculin singular nominativ. Acest acord între grupuri este, bineînțeles, exocentric și se manifestă, în cazul verbului, diferit față de celelalte forme de acord, cu articolul și cu adjectivul.

2.2. Una dintre definițiile cele mai complete ale acordului îi aparține Gabrielei Pană Dindelegan: „În limbile cu flexiune, manifestare formală a relațiilor sintactice de dependență, constând în impunerea de către termenul regent subordonatului său a obligației de a repeta, integral sau parțial, informația gramaticală a regentului.”[17] Deși exprimată sintetic, ea conține caracteristicile fundamentale ale fenomenului, care se cuvin comentate:

➤ Acordul este o particularitate a limbilor flexionare, pe care limbile aglutinante nu o au, iar în cazul celor cu flexiune redusă nu este relevantă. Flexibilitatea (variabilitatea) reprezintă capacitatea de a-și schimba forma, dar caracterizează doar o parte din clasele lexico-gramaticale, numite flexibile. Celelalte au flexibilitate Ø (sunt neflexibile): adverbul, prepoziția, conjuncția, interjecția. În consecință, „acordul adverbului” (*răi intenționați) și „acordul prepoziției” sunt greșeli de limbă. Nu pot intra în acord nici subclasele de substantive, adjective și numerale invariabile.

➤ Acordul nu se poate realiza decât în cadrul relației de dependență. Relațiile sintactice de nondependență exclud acordul (coordonarea, construcțiile incidente). Apoziționarea (echivalența) nu presupune acord. De aceea, s-a renunțat la formularea „apozitie acordată”. De altfel, în enunțuri de tipul *vecina mea, Maria* sau *Este plină de neastâmpăr, adică nerăbdătoare* se observă că baza și apozitia aparțin aceleiași părți de vorbire. Or, acord substantiv cu substantiv, respectiv adjectiv cu adjectiv nu există. Dependența, la rândul ei, este de două tipuri, subordonarea (dependența unilaterală) și d interdependență (dependența bilaterală, inerența).[18] În funcție de această tipologie, se identifică următoarele acorduri:

- a) în **GN** „se repetă, cu direcția *nominal regent* → *articol*, adjectiv, informația de gen, de număr și de caz”[19];
- b) în **GV** „se repetă, cu direcția *subiect* → *predicat*, informația de persoană și de număr.”[20]

GV implicat în acord nu este orice grup verbal, ci acela care are drept centru o formă verbală finită (un verb la un mod predicativ), care poate realiza „performanța” sintactică. De aceea, acest grup mai este numit și „grupul predicatului.”[21] În plus, unii cercetători consideră că interdependența presupune influența bidirecțională, Sb ↔ Pr; subiectul și predicatul se

determină reciproc. Subiectul îi solicită flexionar verbului predicat informația cu privire la persoană și la număr, iar „verbul, în calitate de regent, impune termenului determinat exprimat printr-un substantiv sau un substitut al substantivului, cazul nominativ, când este actualizată funcția de subiect...”[22] Este o situație distinctă, cu doi regenți, cel nominal, care are avantajul referențialității, și cel verbal, care se impune prin predicativitate. În timp ce substantivul ordonează enunțul prin repetarea propriilor categorii gramaticale, persoana și numărul, verbul îl obligă să ia forma de nominativ (prototipică). De fapt, verbul predicat, prin impunerea unei categorii pe care n-o posedă, realizează o recțiune, nu un acord, dar, pentru simplificarea descrierii (mai ales în anii de școală), s-a ales și a devenit obișnuință formularea „acordul subiectului cu predicatul” (pentru care este considerat a fi un complement de tip special). Din definiție, se reține și identificarea acordului ca „manifestare formală a relațiilor sintactice...”[23], ceea ce pune accentul pe acordul (strict) gramatical, realizat prin selectarea adecvată a formelor, nu pe sensuri (înțelesuri), și având o finalitate clară, propagarea informației gramaticale a regentului. Această reluare poate fi parțială sau totală (integrală) cantitativ, simplă sau complexă calitativ, în diferite grade de acordare, de la minim, la maxim.

Pe lângă acordul gramatical (formal), morfosintaxa limbii române înregistrează și alte tipuri de acord, dintre care, tradițional, sunt remarcate *acordul după înțeles* și *acordul prin atracție*, „tratate de obicei în cadrul abaterilor de la regula acordului și condamnate în bloc...”[24], deși „...opoziția corect/incorect sau literar/neliterar nu este întotdeauna ușor de rezolvat.”[25] Mioara Avram identifică în acest sens o multitudine de inconsecvențe și de situații în care regulile acordului nu mai sunt categorice, oscilând între „două sau chiar mai multe posibilități.”[26] În această situație, conchide cercetătoarea, un acord poate fi doar recomandat față de altele. Se deschide astfel o serie întreagă de probleme cu rezolvările lor relative, care nu se mai înscriu clar în opoziția *corect vs incorect*, ci într-un ansamblu mai puțin structurat de catalogări aproximative: opțional, facultativ, tolerat, „forțat”, incert, preferat etc. O desfășurare destul de lungă de posibile acorduri, care nu se conformează normelor și nu devin în niciun caz obligatorii. În situația dată, s-ar putea identifica, precum în cazul claselor de flexiune, un acord prototipic (curent) și variantele lui. *Fiecare știe*, cu var. *Fiecare (dintre noi) știm*, *Fiecare (dintre voi) știți*.

3. Acordul referențial se realizează prin raportare la referent, „obiectul (în sens larg) din realitate pe care îl desemnează sau la care trimite cuvântul” [27], acel corespondent natural al elementului lingvistic, pe care G. Gruică îl numește *designatum* [28]. Ca reprezentant al realității extralingvistice, acest *designatum* se integrează în enunț prin intermediul unui *designator*, termen referențial care-l desemnează. [29] Designatorul prin excelență este substantivul (numele), care „denumește obiecte”. El poartă, dacă e concret, marca referențialității, adică „se referă la o stare de lucruri reală sau posibilă.” [30] Și, pentru a o putea comunica, este supus la două procese diferite, dar interdependente: referențializarea – integrarea într-un enunț semnificativ care interpretează realitatea – și gramaticalizarea – evoluția spre o schemă de comunicare prototipică. Procesele sunt cele mai multe ori congruente, dar, în anumite situații, între conținut (sens) și formă se pot ivi diferențe [31], precum în situațiile în care genul natural (al referentului) e altul decât cel morfologic (al substantivului). În aceste cazuri prevalează acordul referențial, care are și avantajul de a dezambigua mesajul, în condițiile în care acordul formal este inefficient:

a. referentul animat este reprezentat printr-un nominal cu formă de gen opusă referinței [32] sau „neutră” (nume de botez/hipocoristice sau de familie): *Vali e încântat de cadou* vs *Vali e încântat de cadou*. *Ionescu a fost scoasă la tablă* vs *Ionescu a fost scos la tablă*. *Jupânu(l) este harnică*. *Marola este interesat*. *Hopulele s-a făcut actor*.

b. cel care se acordă este substitutul pronominal al unui antecedent neclar: „A venit la noi Gabi. Ea/el era supărat(ă).” [33] *M-am întâlnit cu Adi, care era grăbit(ă)*. În același fel se realizează acordul și în cazul altor diminutive, Alex, Didi, Emi etc. sau al zoonimelor, Coco, Kiki, Pufi, Riri [34] etc.

În mod similar, și numărul real se impune în relația cu cel convențional: *Icreverzi e dus la pădure*; *Ochialbi este comentator sportiv*. *Poalelungi e premiantul clasei*. *Oanele a venit primul*. Din acordul referențial derivă toate acordurile semantice, dintre care cel mai cunoscut este acordul după înțeles. [35] Problematika acestora este complexă, pentru că se raportează nu numai la concordanța/discordanța dintre realitate și reprezentarea ei lingvistică (ca indice de referențialitate), ci și la modul de înțelegere a acestui raport de către vorbitor, ceea ce plasează receptarea acordului într-o zonă logico-psihologică (v. *infra* § 11)

4. Acordul substitutelor cu antecedentul este un acord referențial mediat, deoarece substitutele nu au o referință proprie, ci o preiau de la

antecedent. Relația lor cu realitatea nu se poate realiza altfel decât prin mijlocirea antecedentului. Substitutedele sunt pronumele și numerele cu statut *anaforic*, adică acelea care reiau și propagă informația transmisă de centrul nominal al grupului (antecedentul sau sursa referențială), singurul care posedă autonomie referențială [36] (este un termen „plin referențial” [37]). Transferul informației este posibil deoarece antecedentul și substitutedele sale sunt coreferențiale - au aceeași referință, motivată în cazul antecedentului, nemotivată pentru substitut, care e lipsit de referință proprie. „Termenul referențial autonom[...] este legat de elementul anaforic printr-o dublă relație, de coreferință și de reluare [repetare], și[...] împrumută referința sa virtuală elementului anaforic, dându-i în același timp posibilitatea de a dobândi o referință actuală.” [38] În această situație, acordul se realizează consecvent în gen și uneori în număr: *Băiatul_i a plecat la mare cu prietenii lui_i. Dintre prietenii_i lui Liviu, numai de una_i îmi place.* Repetarea informației de gen și număr, în primul exemplu, și numai de gen în cel de-al doilea rezează componenta semantică (referențială) a fenomenului, în timp ce marca sintactică (formală) este co-indexarea: *băiatul_i...lui_i, prietenii_i...una_i*. Modificând topica enunțului, se obține *catafora* (substitut - antecedent): *Numai de una_i dintre prietenii_i lui Liviu îmi place.* Iar prin amplificare, se produce un lanț [39], care atașează la dubletul antecedent - substitut și clitic: *Dintre prietenii_i lui Liviu, numai pe una_i am văzut-o la teatru.* Astfel, acordul avansează/ se extinde/ se deplasează, prin integrarea succesivă a componentelor sintactice (antecedent-regent, substitutede, formanți/clitice...), dinspre zona semantică spre cea enunțiativă, fără a-și pierde totuși totalmente reperele referențiale. În diverse enunțuri, antecedentul este de obicei exprimat (realizat lexical), dar poate fi și neexprimat (nelexicalizat), situație în care se pune problema recuperării referențiale (totală sau parțială). În lipsa unui antecedent, „se pune întrebarea de unde primesc ele [substitutedele] trăsăturile morfologice (și cum se poate descrie formal acest lucru).” [40] De exemplu, în *Acela înalt a bătut la ușa* sau în *Aceea roșie îmi place mai mult* deicticul se acordă cu un antecedent „subînțeles”, dificil de identificat/ de precizat *in absentia*. În *El este curios* și în *Tu ești distrată* lipsește, de asemenea, antecedentul, iar acordul se realizează referențial. În toate exemplele, GN_s este convertit, prin absența substantivului centru, în GN_p (cu centru pronominal).

5. Acordul formal (morfosintactic) implică „restricții de distribuție și de combinare” [41]. Concret, poziția și funcția sintactică determină modul în

care relaționează și, în consecință, se pot acorda unitățile sintactice. De aceea, se consideră de obicei că „substantivul este singurul transmitător, singurul cu care se face acordul și care nu se acordă niciodată.” [42] El este centrul GN, care impune reluarea informației gramaticale de către ceilalți constituenți ai grupului. Și în GV are o situație privilegiată, de complement „special”, care-i impune verbului predicat acordul în număr și persoană. De aceea, îl putem numi, pe lângă regent și antecedent, *Acordantul* enunțului (A), față de care, celelalte componente ale grupurilor, cărora le impune acordul, se vor constitui în *acordați* (a). Din punctul de vedere al *Acordantului* și al fiecărui *acordat*, realizarea acordului se fundamentează pe capacitatea flexionară (flexibilitate). Prin acord, Regentul (Acordantul) conduce flexiunea subordonaților săi. Efectiv, Acordantul flexionează el însuși, transmițând totodată comanda de flexiune celorlalți componenți ai grupului. Formele flexionare ale participanților la acest proces sunt determinate de valorile categoriale impuse inițial extralingvistic și apoi exersate în limbă până la crearea unei scheme de acord prototipice. Acordații pot răspunde comenzii date de Acordant numai dacă posedă, pe lângă capacitatea de a se acorda (variabilitate), și categorii gramaticale comune cu acesta. Modificările de formă se produc prin transfer, analogic: ex. genul substantivului → genul adjectivului; numărul substantivului → numărul adjectivului; cazul substantivului → cazul adjectivului. Mărcile flexiunii și, în consecință, ale acordului pot fi morfematice (desinențele), dar și supletive (formele pronominale, cliticele). Finalitatea acordului constă în realizarea acelorași opoziții de gen, număr, persoană și caz de către *Acordant* și *acordații* săi.

5.1. Considerând acordului drept tehnică formală de realizare a construcției enunțurilor se dă posibilitatea încadrării sale în seria de „instrumente” gramaticale prin care se asigură „dinamica structurii sintactice” [43]. Mai mult chiar, se revelează o dată în plus calitatea de (sub)sistem lingvistic a sintaxei, cu organizarea ei internă specifică, care-și integrează ierarhic unitățile în „ansamblul structural” [44]. În funcție de particularitățile semantice și de capacitățile (disponibilitățile) combinatorii ale unităților implicate în fenomen, acordul se realizează efectiv prin aportul esențial al bazei de acord (*Acordantului*), care „dirijează spectrul flexionar potențial” [45]. Acesta se poate dezvolta, dacă excludem acordul $\emptyset$ (nonacordul), între nivelul minim, acordul unui singur determinant: floare albastră [CENTRU (Modif)]; această floare [(Det) CENTRU]; colega mea [CENTRU (Pos)]; Vin ploile. [_{GV}CENTRU [_{GN}CENTRU]], și cel maxim

(„proiecția maximală a centrului” [46]): Cei trei eroi vestiți ai noștri [(Det) (Cuant) CENTRU (Modif) (Pos)]. Acordul maximal nu este obligatoriu și total, având în vedere că în configurația efectivă a unui grup nu se presupune includerea exclusivă a elementelor acordate: *cei trei eroi din basme* și *cei trei vecini cumsecade* sunt grupuri nominale care conțin și determinanți neacordați din diferite motive, modificatorul „din basme” este substantiv, iar „cumsecade”, adjectiv invariabil. Amplitudinea acordului poate fi măsurată și prin numărul de categorii gramaticale pe care le exprimă. Cel mai respectat în ierarhia frecvenței și a consecvenței [47] este acordul în număr, pentru că toate clasele lexico-gramaticale flexibile posedă această categorie (pangramaticală). Urmează genul, care are avantajul de a se exprima (de cele mai multe ori) solidar cu numărul, prin desinențe: ciorapø galbenø – ciorapi galbeni; bluză galbenă – bluze galbene. Am selectat exemple în care desinențele substantivelor sunt identice cu cele ale adjectivelor, dar, modificând componența grupurilor, prin introducerea unor consti-stituenți care se declină diferit, obținem o altă imagine a similitudinii formale care marchează acordul: ciorapø negru – ciorapi negri; bluză roșie – bluze roșii. Deși acordul în număr este obligatoriu în cele mai multe situații, există și contexte în care acordul în gen se aplică în mod necesar, în timp ce numărul este transmis facultativ (**v.§4 Acordul substitutelor cu antece-dentul**): Dintre **frații** mei, **unul** e medic, iar **altul**, inginer. Situația se complică însă când între genul natural și cel gramatical apare neconcordanța: *Ea este pilotul avionului. Marica e cu- noscut ca fotbalist talentat*. În acest caz, pentru a evita confuzia, vorbitorul se simte uneori obligat să inoveze, prin transformarea antecedentului nominal din epicen în mobil: *Ea este procuroare. *Am apreciat-o sincer pe căpitana echipei etc.[48] Situat pe locul al treilea în ierarhie, acordul în persoană (pe care unii cercetători îl trec cu vederea) „ are multe implicații afective, fiind adesea dependent de modul în care vorbitorul consideră relațiile de persoană.”[49] Astfel, în enunțul *Toți...în vacanță*, verbul „a pleca” se poate introduce cu forme personale diferite: Toți **plecăm**, **toți plecați** sau **toți pleacă**, în funcție de persoanele implicate în acțiune. În mod analog, *Niciunul ... în vacanță* se poate completa cu : **nu plecăm**, **nu plecați**, **nu pleacă**, dacă subînțelegem participanții: dintre noi, dintre voi, dintre ei. Pe această conexiune logică mai laxă se bazează o serie de construcții greșite cu relativul **care** în postură de substitut: *Sunt prietenul tău, care nu te-am lăsat la greu niciodată.* Ești un bărbat care știi ce ai de făcut. *Toți suntem niște cetățeni care respectăm

legile. *Sunt un om care știu multe. *Eu sunt o persoană care iubesc animalele! *Sunt niște nevolnici, care nu-s buni de nimic. Denaturarea acordului se produce prin confundarea acordantului nominal nume predicativ cu subiectul pronominal, exprimat, inclus ori subînțeles. Acordul în caz este cel mai puțin respectat, deși cazul este „cea mai importantă dintre categoriile flexionare ale substantivului.” [50] Această „slăbire a acordului în caz” [51] este remarcată ca tendință generală, „destul de avansată” [52] în limba română contemporană vorbită și chiar scrisă. Exemplul cel mai frecvent este cel al grupului nominal cu centru substantival (feminin) și modifier adjectival (propriu-zis ori provenit din participiu): *La bordul unei **nave ancorată** la Brăila a izbucnit un incendiu. Acordantul substantiv feminin ar trebui să impună și forma de genitiv-dativ, „cerință care tinde să nu mai fie respectată” [53]: *I-am dat unei **prietene reîntâlnită** de curând un cadou și nu i-a plăcut. *Sunt picturile unei **autoare cunoscută** de toți. Și în situația adjectivelor pronominale *posesive sau demonstrative* se înregistrează aceeași greșeală: *I-am spus **unei colege a mea** să vină cu mine, față de forma corectă ...**unei colege a mele**. Aceasta, deoarece **a**, „marcă de coeziune, este invariabil sub aspectul cazului” [54], iar forma de plural *...**unei colege ale mele** generează dezacordul dintre un regent la singular (cu determinantul „unei”) și un subordonat la plural. La fel de multe sunt erorile de acord în cazul determinantelor demonstrative: „adăugirile aduse proiectului acesta” [55], *în spatele oamenilor aceștia, *ideile băiatului ăla, *cititorilor aceștia etc. Acordul în caz al formantului **cel** este, de asemenea, deficitar: *, „elevului cel atent, profesoarei cea tânără, pomilor cei înfloriți” [56], „prietenului cel bun” [57], „studentilor cei studioși” [58]. Mai rar, forma cazuală afectată este cea a numelui centru sau a substitutului său: ***Pe nimeni** nu afectează aceasta decât **eu**. *Nici la sfârșitul **celeia de-a doua oră** încă n-a scris nimic. După cum se observă, acordul devine în anumite situații „ezitant” [59], una dintre cauze fiind contradicția reală sau aparentă dintre forma gramaticală (flexionară) și sensul enunțului, iar alta, înțelegerea/ aplicarea abuzivă a regulilor, fie absolutizând criteriul formal, fie pe cel semantic. Analizând „tendențele actuale ale limbii române”, Al. Graur observa încă din 1968 de altfel că „vorbitorul nu mai are încredere în acord, pentru că sentimentul flexiunii nominale a slăbit cu totul...” [60] Remarcă pe care o preia Mioara Avram, adăugând: „Complexitatea problemelor ridicate de acord în limba română reiese astfel nu numai din varietatea situațiilor întâlnite în sfera sa directă, ci și dintr-o serie de fenomene morfologice și sintactice de care este legat.” [61]

Ceea ce înseamnă că acordul are o componentă morfologică și una sintactică, care concură în egală măsură la realizarea lui!

5.2 Tot la Al. Graur găsim și următoarea concluzie: „...sentimentul diferențierii în număr este mai puternic decât al diferențierii în genuri și mai ales în cazuri.” [62] Această apreciere, făcută în urma observațiilor morfosintactice, poate fi aprofundată prin analiza gramaticalizării categoriilor, despre care știm că au o sursă extralingvistică (referențială). Transformarea *valorilor referențiale (categoriale)* în *valori gramaticale* se realizează prin mărcile flexionare, care dau formă lingvistică semnificațiilor originare. „Fiecare clasă lexico-gramaticală are categorii specifice” [63], evidențiate prin următoarele trăsături: un sistem de opoziții constante, manifestat la nivelul unei (unor) întregi clase, și corelarea planului forme (expresiei) cu cel al semnificației (semantic). Fiind caracteristice, categoriile gramaticale se situează inițial în structura unei singure clase, care o propagă prin acord acelor clase care au/manifestă disponibilitatea de a se acorda (acordantă). Această disponibilitate (capacitate de flexiune) se materializează prin fenomenul acordului (sistemul integrator alcătuit din totalitatea formelor flexionare induse de Acordant/Regent și marcate specific). Astfel **genul** este al substantivului (*Numelui*) *Centru de Grup*, pentru care se constituie în categorie inerentă/imanentă/intrinsecă. Prin propagare, *genul* este impus determinantilor nominali direcți, dar și unor forme verbale complexe. **Numărul** îl reprezintă pe *Cuantificator*, constituent matricial al GN, dependent de *substantiv*, pe care-l exprimă. Prin transfer, *numărul* este transmis endocentric articolului Determinant, adjectivului Modificator, pronumelui Substituit și exocentric, verbului. **Persoana** îi aparține în primul rând *pronomelui*, care este un *Substituit nominal*, iar acesta, ca *Subiect*, o impune *verbului*. **Cazul** este o categorie flexionară a *Numelui*, transmisă subordonaților direcți, Determinantul adjectival, Cuantificatorul, Modificatorul, Posesivul, dar și Substitutului prono-minal. Din această prezentare se observă „avantajul” numărului față de celelalte categorii gramaticale, beneficiu concretizat prin cea mai amplă disponibilitate de flexiune și acord. De asemenea, lipsa de mobilitate în *gen* a substantivului. El își obligă subordonații să se acorde, dar nu se poate acorda el însuși. Numele e *de* un gen, nu *la* un gen. **Numărul** nu-i aparține direct *Numelui*, ci *Cuantificatorului* său, care-l reprezintă explicit sau implicit în enunț, iar atunci când lipsește îi ia locul (GN cu Centru Numeral). Nici **persoana** nu-i aparține substantivului. De aceea, acordul în persoană al *Subiectului*

substantival cu *Predicatul verbal* se exprimă logic, prin negație: nu poate fi nici locutorul, nici interlocutorul, ci persoana III. **Cazul** are dezavantajul de a fi prea „sofisticat”. Diversitatea relațiilor pe care le exprimă și numărul mare de forme/opoziții pe care le etalează îl fac, în pofida omonimiilor, greu de înțeles și de acordat, mai ales că nu e nici „transparent” ca semnificație, precum celelalte categorii gramaticale.

5.3. În încheierea acestei descrieri succinte a nivelului/aspectului său formal, să remarcăm încă o dată că acordul poate oscila între valoarea zero ($\emptyset$) și cea totală (acord maxim: în toate categoriile gramaticale). Acordul $\emptyset$ nu trebuie confundat cu dezacordul, care reprezintă o greșeală (lipsirea abuzivă de acord ori acordarea incorectă). Unitățile sintactice care nu se acordă nu se află într-o relație de dependență, nu au categorii gramaticale comune, nu sunt variabile etc. Acordul maxim (opus celui minim) se realizează în gen, număr, persoană și caz (ex. Mariei/ei înseși: singular, feminin, persoana III, Genitiv-Dativ). Între cele două extreme se situează o multitudine de acorduri parțiale. În funcție de dificultatea sa, acordul poate fi *simplu* sau *complex*. În principiu, simplu este acordul subiectului simplu cu predicatul verbal. Iar complex este considerat acordul „încrucișat”: Elevii **ale** căror **teme** m-au impresionat erau bine pregătiți; Colega **ai** cărei **părinți** au venit la școală a lipsit mult de la ore etc. După cum se observă, este un acord dublu: pronumele relativ *care* reia informația de gen și număr (dar nu de caz!) a substantivului subiect din regentă (numele posesorului), iar marca de genitiv *al* se acordă cu celălalt termen (numele obiectului posedat).

6. Accepțiile lingvistice ale termenului acord pot fi diverse. În sensul cel mai larg, acordul caracterizează fiecare nivel formal al limbii, care are o sintaxă a sa: **a)** *acordul fonetic* - acomodarea sunetelor lingvistice poate fi interpretată ca influență a unui sunet A asupra unui sunet B (și/sau invers), căruia îi impune trăsăturile sale distinctive. Sonorizarea și afonizarea, palatalizarea, velarizarea etc. reprezintă astfel acorduri. Într-o „sintagmă fonologică” [64] oarecare $A \sim B$ se identifică întotdeauna un raport de dependență. „Opozițiile fonologice” [65] sunt analoage opozițiilor categoriale, iar segmentele fonologice complexe sunt grupuri de sunete care se influențează reciproc prin coarticulație. Într-un triftong, de exemplu, identificăm un centru vocalic și componentele dependente, semivocalele (similar unui grup sintactic); **b)** *acordul (intra)lexical* - se manifestă în structura cuvintelor compuse, organizată sintactic după principiul acordului de dependență unilaterală; **c)** *acordul morfematic* evidențiază corelația

morfemelor și a formanților gramaticali; **d)** *acordul morfologic* pune accentul pe categoriile gramaticale și pe flexiune; **e)** *acordul sintactic* (propriu-zis) studiază fenomenul din perspectiva relațiilor, a grupurilor și a funcțiilor.

După cum este unanim recunoscut, actul comunicării se desfășoară simultan pe ambele axe, *paradigmatică* și *sintagmatică*. În acest context, dacă se confirmă statutul de fenomen sintactic al acordului (pentru că el reprezintă în același timp o *condiție* și o *consecință* a combinării), înseamnă că trebuie să admitem o *sintaxă macrolingvistică*, desfășurată pe niveluri analizabile, de la segmentele fonematice complexe, până la structurile enunțiative. În practică, acest adevăr se dovedește totuși lipsit de aplicabilitate. Mai mult, în afara acordului morfosintactic, toate categoriile amintite (**a**, **b**, **c**) sunt considerate de gramaticieni manifestări lingvistice distincte și chiar opuse acordului. În unele afirmații, respingerea de plano a altor tipuri de acord e chiar categorică: „Singurul acord corect este cel formal.”[66] De cele mai multe ori, această aserțiune este într-adevăr sustenabilă, deoarece numai exagerând poți considera acord orice potrivire sau coincidență lingvistică, precum concordanța timpurilor, congruența persoanelor etc. Însă un acord formal poate fi detectat și la nivelul infrastructurii lingvistice, unde se manifestă în mai multe moduri. De asemenea, din acest ansamblu nu pot fi omise *acordul semantic* și cel motivat *pragmatic* (prin rolurile tematice: tema, agentul etc.), prin care viziunea asupra fenomenului lingvistic se completează, punându-se în evidență componenta dinamică (funcțională) a sistemului, la care coparticipă (cooperează) *sintaxa*, *semantica* și *pragmatica*.

6.1. Pentru simplificarea prezentării, vom lăsa la o parte „acordul fonetic”

(**a**) care se descrie și se analizează din punct de vedere fonologic în primul rând, iar tipurile rămase le vom repartiza în două grupe, în funcție de includerea/nonincluderea lor în economia (structura) cuvintelor:

- *Acordul interior* [67], cu tipurile **b)** *intralexical*, **c)** *morfematic*, **d)** *morfologic*.
- *Acordul exterior*, cu tipul **e)** *sintactic* (*morfosintactic*).

b) *Acordul intralexical* caracterizează structura unor cuvinte compuse, formate din cel puțin două elemente, aflate în relație de dependență unilaterală: A (Acordant) $\searrow$ a (acordat). Cuvintele respective se comportă precum grupurile nominale (GN), cu centru substantival și elemente determinative (subordonate): bună-dimineța (plantă), bunei-dimineți (g.-d. sing. art.), bune-dimineți (pl.)[68], rea-credință, relei-credințe (g.-d. sing. art.)

[69] etc. Cele mai multe structuri lexicale marcate prin acord interior sunt *substantive compuse* cu alcătuirea [**CENTRU (Modifier)**]: mamă-mare/ mame-mari, Buna Vestire (Bunei Vestiri) etc. După cum se observă, Modifierul poate fi postpus (prototipic), dar și antepus. Greșelile de acord intervin, prin confuzie, când determinantul nu mai este un modifier adjectival, ci un adverb (mai ales în substantivele provenite din adjective): nou-născut, rău-platnic, liber-cugetător. De asemenea, când determinantul este invariabil: prim-ministru (prim-miniștri), prim-balerină (prim-balerine), prim-solistă (prim-solistei), față de primă-doamnă (primei-doamne, prime-doamne)[70]. Și în *adjectivele compuse* se produce un astfel de acord abuziv, tot prin confuzie; construcția adjectivală invariabilă este substituită mental de o structură NUME ∖ Adjectiv: *(*Rochia este*) *bleumarină*. De altfel, fenomenul este larg răspândit în zona unităților lexicale referitoare la cromatică, mai ales când este vorba de nuanțele culorilor, exprimate în formule pe care DOOM³ nu le include între compuse, dar pe care practica limbii le face curente: (culoare) *verde pală, *roșie închisă, *albastră deschisă etc. A treia categorie de cuvinte compuse în care nu se respectă regulile acordului este cea a *numeraletor*. De exemplu, în **al douăzecelea* (Schimbările politicii românești în secolul al douăzecelea), numeral ordinal, în care centrul nominal „zece” are formă de singular, în timp ce cuantificatorul „două” reprezintă, ca număr, un plural (pe care ar trebui să-l impună). La fel, în **clasa a doisprezecea*, unde este evident dezacordul dintre **doi**, cu formă de masculin, și **-a**, formantul femininelor; forma corectă este *clasa a douăsprezecea*, în timp ce pentru masculin putem exemplifica prin *ceasul al doisprezecelea* (nu doisprezecilea, cu o formă de plural nejustificată)

c) *Acordul morfematic* se referă la concordanța/neconcordanța morfemelor gramaticale din componența unui cuvânt: sufixe, desinențe, articole [71]. Neconcordanța *sufix gramatical – desinență* se poate observa, de exemplu, în conjugarea verbelor la mai-mult-ca-perfect: *făcusei, în loc de făcuseși, cu forma-tip **R+suf+suf+des** (făc-u-se-și), pe care vorbitorii o modifică prin înlocuirea desinenței de persoana a II-a singular cu una preluată de la perfectul simplu, făcui. Dezacordul *desinență – articol* se remarcă la substantive, în câteva situații particulare de selectare a desinențelor de gen, respectiv, de număr: tatăl (meu), cu desinența -ă, caracteristică femininelor și articolul hotărât -l pentru masculine; Bucureștiul, în care -i este desinență de plural și -l articol de singular. Se preferă această soluție de compromis, în locul pronunției/ scrierii cu forma acordată la plural, resimțită drept arhaică,

Bucureştii. Astfel de formulări nu sunt totuşi excluse, regăsindu-se în documente (mai) vechi, în scrieri memorialistice, Bucureştii de altădată, sau în nume topice, de localităţi, cartiere, străzi: Galaţii Bistriţei, Bucureştii Noi [72] etc. Acordul morfematic poate fi contestat (în pofida evidenţei sale) din mai multe puncte de vedere: 1. Localizarea în GV, deşi (cum se va vedea în continuare) unii cercetători nu exclud acordul complementelor (Ion Diaconescu, Blanca Croitor etc.); 2. Recunoaşterea articolului ca morfem – GALR îl identifică drept „unitate morfematică”, în „coocurenţă obligatorie cu substantivul (sau cu adjectivul)”, cu care articolul enclitic fuzionează [73]. În consecinţă, îl consideră afix al determinării. În GBLR, articolul este tratat într-un capitol separat de substantiv, chiar dacă „articolele nu constituie o clasă lexico-gramaticală de sine stătătoare.” [74] Motivul este acela că articolul are independenţă sintactică, îndeplinind funcţia de determinant în GN. Paradoxal deci, un element fără relevanţă lexicală (formează corp comun cu substantivul determinat) şi fără autonomie morfologică (este marca determinării) are totuşi funcţie sintactică. În acest caz, acordul articolului poate fi considerat interior (lexical), dar şi intern (deoarece se manifestă în GN). El reprezintă, structural, un aspect de acord morfematic (cazul articolului definit cu poziţie enclitică), ca valorizant (integrator) substantival, un acord morfologic (distinct pentru articolul nedefinit, proclitic), iar funcţional, o formă de acord sintactic. 3. Apropierea ca nume a două tipuri apropiate, acordul morfematic şi acordul morfologic, situaţie ce ar putea provoca o serie de confuzii. Sper totuşi că este evident următorul fapt: am operat o distincţie între morfemele interioare (afixe) şi cele exterioare (mărci analitice), iar acolo unde nu s-a găsit o soluţie tranşantă am specificat cazul unei situaţii intermediare (ex. formanţii unui numeral ordinal, al 4-lea, a 4-a; **al...-lea**, **a...-a**, cu „afixe discontinue” [75], care funcţionează ca formanţi. Primul (al, a) este liber, iar al doilea nu, conform legilor scrierii în limba română. Tot prin acord morfematic se evidenţiază şi formele compuse ale adjectivelor pronominale de întărire: (el) însuşi/(ea) însăşi, (ei) înseşi/(lui) însuşi, înşine, înşivă etc. Acordul se realizează la primul component (*însu-*, *însă-*, *înşi-*, *înse-*) în gen, număr şi caz, prin *flexiune internă*, iar la al doilea, în persoană, prin forme supletive (clitice) ale pronomelui personal şi ale celui reflexiv (*-mi*, *-ţi*, *-şi*, *-ne*, *-vă*, *-le*). Confuziile se înregistrează frecvent, în parte, şi din cauza gradului de abstractizare la care a ajuns acest tip de adjectiv pronominal: *fata însuşi (dezacord în gen), *băieţii însuşi (dezacord în număr), *noi însuşi (dezacord în persoană), *pe

noi însăne. Dintre toate, numai ultimul este dezacord interior (intern), manifestat prin neconcordanța dintre desinența de feminin, singular -ă și cliticul -ne, cu formă de plural.

d) *Acordul morfologic* se înregistrează în cazul mărcii de gradare *cel*, element de construcție a superlativului relativ de superioritate (prietenul *cel* mai bun/ prietena *cea* mai bună) și a superlativului relativ de inferioritate (drumul *cel* mai puțin bun/ calea *cea* mai puțin bună). *Cel* poate fi și „determinant emfatic” [76], în enunțuri precum *costumul cel nou, rochia cea nouă, pantofii cei noi*, în care amplifică gradul de identificare/determinare a informației transmise, impunând, în locul ambiguității, precizia. În GN_{NUM. ORD.}, *cel* este determinant facultativ sau obligatoriu într-o structură de tipul **[(Det + de) NUMERAL_{CENTRU} (Modif) (Pos)]**: *cel* de-al doilea [examen] reușit, *cea* de-a doua [idee] a mea... Acordul lui *cel* emfatic sau superlativ pune de multe ori probleme în ceea ce privește cazul: **Am ascultat adesea povețele prietenilor cei (mai) buni*, față de *Am ascultat adesea povețele prietenilor celor (mai) buni*. Acordul mărcii posesiv-genitivale *al* (*a*, *ai ale*), pe care am ales s-o reprezentăm prin simbolul μ , evidențiază o serie de greșeli frecvente, generate de confuzie; adevăratul regent este înlocuit cu un subordonat, identificat greșit din cauza topicii (acordul cu substantivul *cel* mai apropiat) și a lipsei de implicare logico-semantică în actul comunicării: **carnetul de note ale elevului*; **zilele de audiență a directorului*; „...locul de întâlnire al tinerilor.” [77] În ultimul exemplu putem sesiza totuși o ambiguitate semantico-sintactică, pe care numai emițătorul mesajului ar putea s-o risipească: în principiu, este vorba de întâlnirea tinerilor, nu de locul acestora, dar dacă, generic, se adoptă noțiunea „loc de întâlnire”, acesta poate fi al tinerilor, al vârstnicilor, al copiilor etc. Aceeași interpretare se poate face și în cazul formulării „locul de joacă al/a copiilor” [78]. În alte situații, acordul se realizează, greșit, cu termenul mai depărtat, cauza fiind de ordin pragmatic, prevalența tematică: „orele de închidere ale urnelor” [79]; „proiectul de îndiguire al Oltului” [80]; „...tipul de relație sintactică pe care îl au cu antecedentul.

6.2. Acordul intermediar al cliticelor derivă din acordul substitutului cu antecedentul (v. § 4). Cliticele sunt „...forme caracterizate prin autonomie sintactică și lexicală parțială, având un statut intermediar între morfemele mobile și cuvintele de sine stătătoare.” [81] Cele care se supun acordului sunt cele pronominale, forme neaccentuate ale pronomelor personale. Ele sunt dependente de un antecedent (precizat sau nu), de un „suport sintactic” [82]

și de unul fonetic (coincident sau nu). Cliticele pot fi libere sau conjuncte (legate): *Ți l-am adus acasă*. Conformându-se principiului funcției unice, cliticele dublează funcțiile sintactice, ocupând aceeași poziție cu un termen coreferent[83]: *Pe Gabriel l-am întâlnit de curând*. *Lui i-am spus multe lucruri*, ca să-*i* fie de învățătură. Deși legătura dintre clitic și antecedent pare a fi trainică și statornică, în multe cazuri se întâlnesc formulări greșite: *Comerțul cu droguri, pe care sicilienii *le* dominau; *S-au străduit toți, cu puterile-*i* sporite. *Familiei *le-au* subtilizat caii; *Ce pensie primesc, *îi* împart cum pot. Unii cercetători consideră că prin clitice se asigură acordul complementului direct și al complementului direct cu predicatul: „Cărțile *i le-am* dat lui Ion”[84]; descopunând enunțul, *cărțile...le* (CD); *i...lui* Ion (CI). De fapt, nu se realizează acordul cu predicatul, ci un acord între antecedentul coreferent și clitic (în gen, număr și caz).

6.3. Acordul exterior (morfosintactic) implică unități lexicale distincte, componente ale claselor lexico-gramaticale variabile (flexibile), dotate cu disponibilități (valențe) combinatorii [85] diverse. Identificat ca unitate lingvistică distribuită pe trei niveluri, lexical, morfologic și sintactic, cuvântul trebuie conceput astfel și ca bază a gramaticii [86]. În funcție de situarea în cuvânt sau între cuvinte am făcut și clasificarea formală a tipurilor de acord: *interior* vs *exterior*. Diferențierea nu se poate face însă total dacă avem în vedere o serie de particularități, care impun precizări suplimentare. Termenul *acord interior* se referă la poziția intralexicală a elementelor acordate, în timp ce *acordul intern* desemnează funcționalitatea elementelor. Cu alte cuvinte, deosebim aspectul descriptiv față de cel dinamic în configurarea acor-dului ca noțiune și proces. Conceput în această dinamică, *intern* este și acordul din interiorul grupului nominal (GN), pe care gramaticienii îl numesc și endocentric (v. *supra* §2.1). De asemenea, detașarea acordului morfematic de cel morfologic se bazează pe același raționament: morfemele interioare, sufixe, desinențe și (unele) articole, relaționează în mod specific cu radicalul și/ sau între ele. Această relație se manifestă și ca fenomen de acord (v. *supra* 6.1c). Acordul intern este analog (și congener, în parte) cu flexiunea internă [87], pe care o potențează [88]: ex. (noi) *însĂne (fem. pl.)/ însEne – dezacord în număr între desinență (-ă-, sg., -e-, pl.) și forma pronominală neaccentuată. Acordul morfologic se referă la morfemele libere (mobile), cum sunt articolele nedefinite (nehotărâte), mărcile de gradare și mărcile posesiv-genitivale. În cazul lor, acordul poate fi considerat și extralexical, dar și intracategorial din punct de vedere morfologic

(deoarece nu posedă autonomie gramaticală). O situație specială are articolul hotărât (definit): lipsit de independență formală, el are, cum s-a mai precizat, funcție sintactică (Determinant). În această postură, el nu poate fi inclus în repertoriul lexical al limbii și nu este „cuvânt morfologic”, dar este „cuvânt sintactic”. Relațiile sale cu celelalte componente ale nucleului enunțiativ, cuvânt, grup sau propoziție, pot fi identificate și în zona intralexicală (ex. raportul desinență – articol) și în cea extralexicală (în GN). Însă, în ambele situații se poate invoca raportarea directă la Centru: NUME= (Radical+desinență), nu acordul între unitățile subordonate. De exemplu, în enunțul *MES-e-le festiv-e* acordul la feminin plural este dictat de unitatea lexicală formată din Radicalul MES și desinența -e, Centrul GN, cu care se acordă articolul -le (Determinantul) și Modificatorul *festive*: [CENTRU_N (Det) (Modif)]. Dintre cele două acorduri impuse, primul este interior (intern), iar al doilea exterior (dar endogen!).

6.3.1 Acordul morfologic se bazează pe capacitatea comună a cel puțin două componente ale enunțului de a exprima (în același mod) o categorie gramaticală, genul, numărul, cazul, persoana. Componentul regent este *Acordantul*, de cele mai multe ori, un *nume (substantiv)*, dar, în absența lui, *Acordantul* poate fi și un *pronume* sau un *numeral* (substitute ale numelui). În funcție de capacitatea de acord (acordanța) a regentului, acordul se poate realiza în *gen, număr și caz* (pentru *substantive, pronumele nepersonale* și unele *numerale*), în *persoană, număr și caz* (pentru *pronumele personale*). În unele situații, pronumele poate impune acordul total, în gen, număr, caz și persoană: ei înseși (fem. sg. gen.-dat. pers. III) [89]. Aceasta este situația prototipică, dar eterogenitatea claselor respective, care cuprind un număr semnificativ de subclase, categorii și subcategorii, determină situații de acord/dezacord diverse, generate de multiple dificultăți: de încadrare, de flexiune, de înțeles etc. Dintre ele, am ales pentru exemplificare unele mai frecvente și mai problematice:

a. pentru regentul nominal (substantiv)

- invariabilitatea parțială sau totală: Era(u) **un/o/niște** *pierde-vară*. „Jurnalul **unui** *pierde-vară*” (George Coșbuc)
- confuzii din cauza desinențelor de plural: *Vindem gogoși[fem.] calzi. *Ketocozanol luptă împotriva fungilor[masc.] vinovate[fem.] de mătreață[masc.].
- încadrarea deficitară în gen: *Măncăm și noi **o sushi?** (DOOM³ 1032 s.n.);
- *Am luat **un cacao** cu lapte. (Cacao este feminin, art. cacaoa.); ...**o megalopolis**

înfloritoare (DOOM³ 728 s. n.); Acolo avea să se nască **viitoarea polis** (acord savant, dar incorect); Dacă ești obosit și încordat, te fac **un/o yoga** vineri la sală? (DOOM³ 1127 s.f.)

- substantivele cu gen schimbat sau nemotivat: ***L-am văzut** mai deunăzi pe **calfa** dumnealui. **Îl** știu eu pe **beizadea** Grigore. *„M-o primit **un** *gazdă* mare/ Cu o casă ca o floare” (Folclor). *Uite un gol pentru care ar fi **invidioși** și **superstarurile** din hochei. Pe Bibi **nu l-am văzut/ n-am văzut-o** de mult.

- încadrarea greșită în număr (*singularia și pluralia tantum*): ***Addenda sunt** ceea ce se adaugă la sfârșitul unei lucrări. (DOOM³ 224: adendă/addenda, pl. addende); ***Se va modifica curricula** școlară (DOOM³ 429: curriculum, pl. curricula); ***Au fost monitorizate mass-media centrale**. (DOOM³ 717: o mass-medie/mass-media); **Trei-frați-pătați este/sunt** floarea pe care o mai numim panseluță. **Trei-leșeștile îl/o/le** jucăm până rupem opincile (DOOM³ 1077 s. f. pl. art.); **Cuoca au** acum energie ca să-și îmbunătățească viața. **Canis lupus sunt** părinți foar-te grijulii. Un grup de **orca înfometate** străbate valurile. **Physetea macrocephalus dau** târcoale.

- „personalizarea” abuzivă: ***Iași** a fost **învinsă** la scor. ***Rapidul** a fost **urcată** din nou pe podium. ***Uzbekistan, învinsă** la scor! ***Everton** a fost **sfâșiată** pe teren propriu. ***Saschizul** e **lipsită** de ziduri de apărare.

- substantivele colective (acordul în număr după înțeles): Un grup de elevi au plecat în excursie. ***Dinamo** s-au apropiat la un gol. ***S-au repliat bine** Kazahstanul. ***Ferrari** au investit masiv pentru a-și păstra poziția fruntașă în Formula I. Omicron a devenit dominantă la nivel mondial

- substantivele compuse: *Am mâncat niște **fructul-pasiunii** foarte **gustoase**. (DOOM³ 557 s. n. , pl. fructele-pasiunii)

- numele proprii: **Pietrele Doamnei este** cel mai cunoscut obiectiv turistic din munții Rarău.

- abrevierile: Cu siguranță, **IKEA** este **interesat** de piața românească. **Master Card** a fost **fondată** în 1966. **SUA au cumpărat** Alaska de la ruși. [90] „variații de acord” – după formă sau după sens? **Statele Unite este** invitatul de onoare al Bookfest. **DNA s-au** autosesizat cu privire la această posibilă încălcare a legii. **PSG au câștigat** la Marseille. **SUA, îngrijorate** de invazia Rusiei [ambiguu]. Se aplică **TVA redusă** cu cinci procente. **B.N.R. a fost constrânsă** să echilibreze piața de capital. În cazul în care **NATO e atacată**, va riposta proporțional. **ALPAB, plătită** să studieze ciorile din Cișmigiu. *Ce reguli trebuie să respecte **o PFA** care emite prima factură? (DOOM³ 819 s.n.). În enorma listă de abrevieri apar/pot apărea și alte cuvinte foarte frecvente,

care pun probleme de acord: AFDJ, ANAF, AKM, ATI, ATM, AVC, CEO (omis în DOOM³), CNA, DIICOT, POS, SMURD. Toate sunt neutre!

b. pentru regentul pronominal

- invariabilitatea parțială sau totală: ***Cine au fost** cei care au fost testați? ***Cine** spui tu că **vorbesc** așa? ***N-au** mai **venit niciunul** pe la noi. ***Cred** că **nu ne-au văzut nimeni**. ***Fiecare pot** să-și exprime punctul de vedere.

- locuțiunea pronominală de politețe se acordă referențial, iar dublarea prin clitic diferențiază genurile: **Îl** slujesc pe **Măria Sa** [domnul] vs **O** slujesc pe **Măria Sa**[doamna] „...**I-a** fost poftit pe **măria sa** la nuntă un boier...” (M. Sadoveanu, *Frații Jderi*) **Măria sa** pofteste să-**I** așteptați aici. (*Ibidem*) **O** admir pe **Majestatea Sa**[regina] Mulțimea din Piața San Pietro **îl** aclamă pe **Sanctitatea Sa**[papa] **Îl** rog pe **Excelența Sa**, domnul ambasador...(nu „**o** rog pe **Excelența Sa**”, deși forma substantivului ar conduce către acordul la feminin).

Elementele cărora li se impune acordul (acordații: $a_1, a_2, a_3...a_n$) pot aparține următoarelor clase lexico-gramaticale:

- **adjectivul** *propriu-zis* (*calificativ, categorial*) sau provenit, prin conversiune, din alte părți de vorbire, în primul rând adjectivul verbal (*gerunzial, partici-pial*), adjectivul pronominal și adjectivul numeral.
- **articolul**, despre acordul căruia am făcut precizări anterior (v. *supra*)
- **pronumele** substitut, care preia datele de acord de la un substantiv *in absentia*, realizând un acord mediat;
- **numeralul** substitut;
- **verbul**, într-o relație de interdependență cu substantivul acordant.

La acestea, unii cercetători mai adaugă o serie de acorduri, evidente ca formă, dar contestabile ca funcționalitate, având în vedere capacitățile reduse sau nule de flexiune ale respectivelor elemente:

- acordul formanților: **un-ul/un-a, niciun-ul/niciun-a**;
- acordul prepozițiilor: **înăuntr-ul său** vs **deasupr-a sa**;
- acordul excepțional al interjecției haide (haidem, haideti): **Și noi haidem** după ei!

6.3.2. Acordul sintactic (propriu-zis) se realizează la nivelul grupurilor, în conformitate cu ierarhizare a *pozițiilor sintactice* și cu actualizarea („încărcarea”) *funcțiilor*. După cum s-a precizat și anterior, acordul se realizează doar în cadrul *relației de dependență*:

- **unilaterală simplă** (subordonarea): $A \searrow a$

-**unilaterală dublă** (dubla dependență): $PS = S \setminus a \not\subset V$ (predicativ suplimentar)

- **bilaterală** (reciprocă, interdependență, inerență): $Sb \equiv Pr$ ($Sb \leftrightarrow Pr$)

Relația de *dependență unilaterală simplă* se stabilește între CENTRU/NUCLEU/CAP(HEAD) și componentele subordonate, cărora le „solicită” și preluarea informațiilor categoriale. Ea se manifestă prin acord în primul rând în grupul nominal (GN_s = grup nominal cu centru substantiv). În cazul în care postul de centru va fi ocupat (prin transfer) de un substitut, acesta va constitui un alt grup, căruia îi va da un alt nume și o altă organizare: GN_P = grup nominal cu centru pronominal (grup pronominal), respectiv GN_{Num} = grup nominal cu centru numeral ($GN_{Num\ card}$ = grup nominal cu centru numeral cardinal; $GN_{Num\ ord}$ = grup nominal cu centru numeral ordinal). Tradițional, subordonarea din interiorul grupului nominal (*endocentrică*) era identificată prin funcția de atribut. Gramaticile actuale diversifică și delimitează operațional funcțiile în GN: **determinant (Det)**, **cuantificator (Cuant)**, **modificator (Mod)**, **posesor (Pos)**, **complement (Compl)**. Cu excepția complementelor, funcțiile identificate suferă fenomenul de acord dacă sunt exprimate prin adjective, adjectivepronominale sau numerele cu valoare adjectivală. Flexiunea componentelor grupului nominal (GN) este orientată/ordonată de centrul său (respectându-se condiția ca toți aceștia să fie flexibili).

În funcție de structura nominalului centru, acordul se realizează în condiții diferite: **a.** N (substantiv simplu); **b.** $[N_1N_2]_N$; (substantiv compus); **c.** $N_1+N_2...$ [91] (două sau mai multe substantive coordonate, construcție numită și „sintagmă binominală”[92] sau „subiect multiplu”[93]). Pentru simplificarea expunerii, vom concluziona că grupele **a.** și **b.** conțin un Acordant „monomembru”, iar **c.**, un Acordant „multimembru”[94]. Acordantul multimembru creează diverse probleme, mai ales când este format din substantive de genuri diferite și are un singur subordonat: *băieți veseli + fete vesele = băieți și fete (?)*. Dacă vrem cu orice preț să concentrăm comunicarea (pentru că „băieți veseli și fete vesele” este o exprimare redundantă), trebuie să recurgem la un compromis, *băieți și fete vesele* sau, prin comutare, *fete și băieți veseli* (acordul, prin atracție, cu substantivul cel mai apropiat), pentru că regula acordului la masculin, *băieți și fete veseli, nu se poate aplica în acest caz, precum în acordul cu predicat nominal, *Băieții și fetele sunt veseli*. Aceste constrângeri ale acordului Regent multiplu $\searrow$ subordonat unic, în diversele lor variante de ex-primare (animat+animat

sg./pl., inanimat+inanimat sg./pl.) au fost studiate pe larg de numeroși gramaticieni [95], care au revelat problemele de formă și cele semantice ale acestor formulări. De exemplu, în cazul nostru, dacă spunem *băieți și fete vesele*, nu e clar dacă și băieții sunt veseli sau nu! Însă, la singular, situația rămâne aproape fără ieșire: *băiatul vesel + fata veselă = băiatul și fata* (**veseli, *vesele*)/ *copiii veseli*. Într-o altă situație în care două substantive se acordă cu același adjectiv, Al. Graur propune, de asemenea, acordul prin atracție (cu substantivul cel mai apropiat): „*Congres de lingvistică și de filologie romanică, [chiar] cu riscul de a se înțelege că numai filologia e romanică, iar lingvistica e generală.*”[96] Exemplele date confirmă viabilitatea fenomenului de condensare (concentrare) lingvistică prezentat anterior, foarte frecvent în limbajul cotidian, dar dificil de interpretat corect în ce privește acordul. În acordul centrului plurimembru cu un modificator/posesiv unic, G. Gruică remarcă îndreptățit o adevărată obstinație de a selecta pluralul, în concordanță cu logica formală a grupului de elemente aflate în acord: $N_1 + N_2$ (pl.) $\equiv$ Mod/Pos (pl.). „Forța acestei tendințe în acord, mai ales în vorbirea intelectualilor, nu poate fi neglijată. Am putea spune că există chiar o vogă a acestui tip de acord, de vreme ce el apare și acolo unde nu este cazul.” [97] Acum, la peste 40 de ani de la formularea observației, constatăm aceeași fervoare în căutarea acordului perfect (hipercorect) și aceeași circumspecție în ce privește potrivirea formele de număr (lucrul cel mai facil, de altfel), ceea ce demonstrează că „moda pluralului” [98] n-a apus, ci îi terorizează în continuare pe aplicanții neprofesioniști ai acordului. Exemplele, culese din conversația curentă, mai ales din mass-media, caracterizează toate stilurile și substilurile funcționale ale limbii: *forța și autoritatea militare ale blocului NATO (militar); Istoria și cultura comune apropiate cele două state; S-a întâlnit cu premierul și ministrul de externe suedezi (politic); un anticomunism și un anticominternism virulente (istoric); Comitetul pentru Situații de Urgență și Direcția de Sănătate Publică județene (administrativ); medicamente derivate din sânge sau plasmă umane (medical); conștiința și aprecierea publice (social); Serviciul nostru asigură livrarea sau achiziționarea rapide (economic); să asigurăm temperatura și umezeala normale (meteorologic); experiență și pasiune germane; Să valorificăm tradiția și experiența române (cultural); subcarpații și podișul getice (geografic); A reușit să creeze o energie și o emoție impresionantă (psihologic); radioul și televiziunea clasice (mass-media); Tema și rezolvarea ei dificile i-au pus în dificultate pe absovenți (educativ); lovirea sau îmbrâncirea intenționate (juridic); Remilli are o forță și o precizie apreciabile. (sportiv); Va fi un spectacol de muzică și*

mișcare totale. (artistic); friptură cu aromă și savoare minunate (culinar); Dacă doriți să folosiți un material sau un model noi (modă); Mă uit cu atenție și îngrijorare mari (colocvial). Excepție fac doar acele construcții în care adjectivul subordonat (acordatul) provine dintr-un participiu, origine care-i conferă un statut diferit față de Acordant („de fost predicat pasiv”[99]): ambiția și perseverența dovedite; Este prețul final, cu TVA și CASCO incluse; săptămâna și data stabilite; greșeala și neștiința constatate la acești elevi.

Acordul unor complemente este recunoscut de unii gramaticieni, respins de alții și amintit/tolerat de ceilalți. Având în vedere că este situat în GV (grupul verbal), este evident că un complement nu se poate acorda direct cu CENTRUL (verbul centru de grup). Blanca Croitor identifică însă o cale de acord prin intermediul cliticelor [100]. În gramaticile clasice, erau de asemenea menționate „complemente exprimate prin adjective, la origine, nume predicative, convertite în alte funcții ca urmare a unor transformări de tip contracțional”[101]. **Îl știu de mititel** (circ. de timp); Nu **o** mai crede **de mincinoasă** [ce-i]. (circ. de cauză); **Chiar obosită, ea** tot nu se culcă. (circ. concesiv); E mai mult **șatenă decât blondă** (compl. comparativ); **În afară de harnic**, mai e și **cuminte. (circ. cumulativ).**

Relația de *dependență bilaterală* este *exocentrică* și conține două tipuri de acord, unul simplu, **Sb** $\equiv$ **Pv** (*predicat verbal*), și unul complex, **Sb** $\equiv$ **Pn** (*predicat nominal*), care conține de fapt două acorduri, dată fiind componența predicatului nominal: primul, cu *verbul copulativ (operatorul copulativ)* și al doilea, cu *numele predicativ (Np)*. Având în vedere că verbul la diateza pasivă conține și el un adaos/auxiliar (*operatorul pasiv*) și acordul predicatului verbal se poate extinde formal (la trei termeni) și categorial (cu categoria genului, pe lângă număr și persoană): **Elea vede** bine la tablă. **Elea este văzută** bine de profesori. Acordul predicatului verbal și al operatorilor se realizează numai în număr și persoană. Acordul numelui predicativ exprimat prin adjectiv, în gen, număr și caz, iar al participiului pasiv (suportul tematic), tot în gen, număr și caz. Între cele mai frecvente greșeli din construcțiile de acest tip se situează „acordul” verbelor impersonale: Populația trebuiau să ia măsuri de igienă. Vreo 50 000 de oameni erau vehiculați că vor veni la demonstrație. Date fiind ușile deschise, se auzea țăcănitul mecanic al mașinilor de scris. Erai să rupi coarda de asigurare!

Relația de *dublă dependență* se concretizează prin subordonarea unui *predicativ suplimentar* față de un substantiv și de un verb în același timp. Dacă

PS este un adjectiv, el se acordă în gen, număr și caz cu substantivul, respectiv, în număr și persoană cu verbul: **Copiii ascultă încântați**.

Apoziția (echivalența) nu presupune acord. Așa-numita „apozitie acordată” reprezintă situația în care apozitia preia cazul bazei (prin propagarea bază→apozitie). Dar dacă baza este substantiv, iar apozitia tot substantiv, această potrivire poate fi numită doar concordanță cazuală (neobligatorie): I-am dat **lui Petru, fratelui/fratele meu**, o carte. În enunțul *I-am dat Mariei, adică ei, o carte* se poate semna totuși o apozitie, având în vedere că pronumele substituit preia cazul antecedentului.

7. Importanța acordului în limbă a fost observată încă din Antichitate. Gramaticienii greci apreciau că străduința de a construi fraze armonioase conduce la un meșteșug al limbii, pe care-l considerau drept *Κατάλληλος - ότης* „(cel mai) potrivit, corespunzător, adecvat, convenabil”. Romanii l-au numit apoi *convenientia* „acord, armonie”. Mult mai târziu, în 1660, autorii celebrei *Grammaire générale et raisonnée de Port-Royal*, Arnaud și Lancelot observau că: „...la distinction des deux nombres, singulier et plurier [sic!], a obligé d'accorder le sub-stantif avec l'adjectif en nombre.” (Paris 1810: 377) În limba română, prima atestare a unui termen referitor la acord îi este datorată lui Dimitrie Cantemir, care glosează în *Scara a numerelor și cuvintelor streine tâlcuitoare (Istoria Ieroglifică 1705)*: **simfonie** „tot un glas, **tocnirea la cuvânt, la glas**”. În 1757, Dimitrie Eustatievici reia în *Gramatica rumânească* termenul de origine neogreacă (păstrând accentul originar) **simfònie** [102]. În *Institutiones linguae valachicae* (aprox. 1770) se folosește **concordantia** [103], iar în gramatica scrisă de Samuil Micu și Gheorghe Șincai, *Elementa linguae daco-romanae sive vallahicae* (1780), la paginile 64-65 se precizează: „...si unitatem excipias, in qua, nec non in binario & ternario, etiam in Genere **concordant**.” Următoarea menționare a unui termen referitor la acord datează din 1787 și îi aparține lui Ianache Văcărescul: **Con-glăsuirea a unii părți cu alta** (*Observații sau băgări-dă-seamă asupra regulilor și orânduielilor gramaticii rumînești...*156). În 1828 apare la Sibiu *Gramatică Românească, de I.H. Rădulescu*, unde se folosește **concordența** (78). Timotei Cipariu, în *Gramatica Limbei Romane. Partea II Sintactica*, București MDCCCLXXVII (37) include o explicație erudită: *Această conformatiune, sî asemenatiune, la gramatecii latini s'au numitu convenientia seau congruentia sau concordantia, sî de aci sî: syntaxis convenientiae seau congruentiae.*” În fine, la sfârșitul secolului al XIX-lea, în 1893, H. Tiktin observă în *Gramatica română pentru învățământul secundar. Teorie și practică. Partea I Etimologie* (83): „adjectivul **se acoardă**”.

7.1. Mult timp, după cum se observă, între *acord*, *congruență* și *concordanță* nu s-a făcut o distincție clară. Termenii au circulat liber, ca sinonime, împreună cu alții, care s-au pierdut. Până la urmă, în lingvistica românească s-a impus, ca și în cea internațională, termenul *acord*, definit ca tip de redundanță obligatorie sau opțională/facultativă. Din punctul de vedere al celor care vor să diminueze importanța acordului în limbă, fenomenul reprezintă „un mijloc de conectare neeconomicos” [104]. Fiind un caz de „redundanță maximală” [105], el se caracterizează prin repetarea acelorași informații, pe care le aglomerează inutil. Prin obligația termenilor acordați de a lua o anumită formă, se limitează mult libertatea de organizare sintactică (enunțativă). Acordul este un test de *compatibilitate* în planul expresiei, pentru că selectează formele și formulele viabile funcțional, înlăturându-le pe celelalte. În aceste condiții, acordul poate fi interpretat ca o sumă de constrângeri/restricții pe care Acordantul le impune acordaților săi. [106] Unii gramaticieni observă în plus că acordul se aplică într-un cadru morfosintactic restrâns (dependent de flexiune) și nu respectă principiul economiei în vorbire („economicității” [107]). În felul acesta, se opune unei tendințe firești a comunicării naturale *brevilocvența*. Încercarea de a opera economii în comunicare poate duce de altfel la destule probleme de acord: fratele și sora mea, miniștrii de externe francez și ucrainean, președinții Biden și Macron, *dorințele și pasiunea ale sale etc. De aceea acordul este catalogat uneori (excesiv) drept „pleonasm gramatical” [108]. Totuși, beneficiile/avantajele acordului sunt mult mai mari. El asigură în primul rând claritatea comunicării, asigurând dezambiguizarea mesajelor, evitarea omonimiilor (**adj.** – **adv.**, **a** marcă de gen.-dat. – **a** prep. etc.), recuperarea parțială sau totală a informațiilor gramaticale și lexicale. Acordul asigură prin deictice (pro-forme) coeziunea gramaticală [109]. Prin mărcile sale specifice, el realizează „conectarea și repetarea”, în sensul în care *acordatul* conectat stabilește „prin repetiția mărcilor” [110] o „relație de referire” [111]. Studiile Mariei Manoliu-Manea pun în evidență faptul că acordul se desfășoară în doi timpi, incipitul conexiunii (indice de „conexitate” [112]) și confirmarea conexiunii prin repetare. Această confirmare se materializează prin menținerea/conservarea acordului pe parcursul actului de enunțare (ca dimensiune temporală). Neconfirmarea acordului ca act de conexiune produce inconsecvențe în coerența enunțului: *Vino oricând în magazinul nostru! Avem produse tentante pentru voi și familia ta. S-au străduit toți din toate puterile sale.* Prin transferul informației, acordul asigură și *coerența*

enunțiativă (unitatea semantică) [113], în condițiile în care Acordantul și acordatul sunt coreferențiale sau când pronu-mele/numeralul substituit se raportează la un antecedent identificabil referențial. Având în vedere capacitatea sa de a transfera (propaga, iradia) informațiile către celelalte componente ale grupului, cărora le impune anumite forme, putem concluziona afirmând că Acordantul (Centrul grupului) instituie o „relație de guvernare” [114] a celorlalți constituenți.

Acordul este o relație bipartită (**A**↖**a**). Dezvoltarea lui se poate produce într-un grup mai restrâns (reduc) ori mai larg (amplu). Odată cu lărgirea cadrului, între regent și subordonat/e se creează o distanță (coordonata spațială a acordului), se pot interpune alți constituenți etc. Toți acești factori disturbatori pot determina reducerea sau chiar neutralizarea funcționalității redundanței și, în consecință, apariția aspectelor de ambiguitate în realizarea acordului. Având în vedere că orice enunț inteligibil trebuie să fie o construcție marcată prin coeziune și coerență, lipsa ori întreruperea acestora poate fi interpretată drept factor de risc în realizarea comunicării. Un astfel de factor poate deveni acordul greșit, generator de discontinuitate sintactică. [115] TOPICA

8. Mecanismul acordului acționează pentru exprimarea *valorilor categoriale* (de număr, gen, persoană caz). Acordul este inițiat de **Acordant** (**A**) prin transmiterea unei/unor informații către **acordat** (**a**), care le preia și le exprimă ca *indici categoriali* (mărci gramaticale): ex. desinențele adjectivale -ø/-u, -ă, -i, -e. Pentru a putea impune acordul, Acordantul dispune de *acordanță*, proprietatea/capacitatea de a solicita acordul subordonaților săi. Acordanța este o mărime variabilă, de aceea acordul poate oscila între minim și maxim. În funcție de acordanța sa, Acordantul își poate selecta, ca nucleu (centru) de grup acordații, alegându-i pe cei compatibili. Indiferent de extensia *grupului*, acordul se realizează dinspre A către fiecare dintre acordații săi, așezați posterior (spre dreapta), anterior (spre stânga) sau bilateral: $A \searrow a$; $a \swarrow A$; $a_1 \swarrow A \searrow a_2$. Grupul minimal se reduce la Centrul acordant, în timp ce grupul maximal ar putea să fie proiectat astfel: $a_1 \swarrow a_2 \swarrow A \searrow a_3 \searrow a_4 \searrow a_5 \dots$

Formulele acordului pot fi diferite, în funcție de componența grupurilor. Ele depind de aspectele concrete ale solidarității sintagmatice: „aproape toate unitățile limbii depind fie de ceea ce le înconjoară în lanțul vorbit, fie de părțile succesive din care se compun ele însele.” Aceste unități sunt de două tipuri: 1) cu identitate sintagmatică și identitate paradigmatică; 2) cu identitate sintagmatică, dar cu non-identitate paradigmatică

(substituitele) [117] Indiferent de tip, unitățile sintactice se supun unui „principiu general: unitățile mai mari [sunt] ele însele compuse din unități mai restrânse, aflându-se atât unele cât și celelalte într-un raport de solidaritate reciprocă.[118] Pentru a identifica edificator schemele de acord, le vom selecta din mulțimea unităților sintactice pe cele aflate la un nivel convenabil al enunțării, *grupurile*, constituite din cuvinte cu valori morfologice distincte, aflate în poziții sintactice matriciale, delimitate prin funcții caracteristice, generate prin relaționarea cu Centrul. Însă nu fără a conștientiza faptul că „între grupările sintagmatice astfel construite există o legătură de interdependență; ele se condiționează reciproc.”[119]

Reluând schema anterioară sub forma unei structuri de grup, să observăm alcătuirea sa: $GN_s = [a_1 \setminus a_2 \setminus A \setminus a_3 \setminus a_4]$

[aceste **două** PRIETENE bune **ale mele**], în care „prietene” este **Centru**, „aceste”, **determinant**, „două”, **cuantificator**, „bune”, **modificator**, „mele”, **posesiv** („ale” este marca de genitiv-dativ, care se acordă, de asemenea). Fiecare component se acordă, fie desinențial (-e), fie supletiv cu Centrul: feminin, plural, nom.

Schematic: $GN_s = [(Det) (Cuant) CENTRU_{subst} (Mod) \mu(Pos)]$

Introducem GN_s într-un grup verbal (GV) pentru a obține un enunț de tip propozițional: *Aceste două prietene bune ale mele sunt supărate pe mine de ieri.* Pentru identificarea funcțiilor, reprezentăm și această construcție schematic: $[GV]_{GN} \text{ Aceste } \textbf{două} \text{ PRIETENE } \textbf{bune } \textbf{ale mele}]_{SB} \text{ sunt } \text{supărate}_{NP} \text{ pe mine}_{CD} \text{ de ieri}_{Circ}]$.

Propoziția cuprinde două grupuri interdependente:

$GV = [(Sb) /CENTRU_{oper\ cop} +NP/ (CD) (Circ)]$

Grupul verbal are în Centru o unitate complexă, predicatul nominal = /operatorul copulativ + numele predicativ/. Complementul direct și circumstanțialul de timp nu interesează din punctul de vedere al acordului.

$GN_{s/subiect} = [(Det) (Cuant) CENTRU_{subst} (Mod) \mu(Pos)]$

Grupul nominal ocupă solidar poziția inițială și are funcția de subiect . El este inclus în GV, căruia i se subordonează funcțional.

Sb impune două acorduri:

1. cu operatorul copulativ *sunt*: persoana III, plural;
2. cu numele predicativ *supărate*: feminin, plural, nominativ.

Construcția este numai relativ fixă, ca topică și clase de distribuție: *Aceste/cele două bune PRIETENE ale mele// prietenele mele bune sunt supărate de ieri pe mine! De ieri sunt supărate pe mine cele două bune prietene ale mele... aceste*

două prietene **nedespărțite** ale mele etc. Important este să observăm că acordul se păstrează la fiecare *acordat*.

În cazul în care Centrul substantival este omis/subînțeles (nu este realizat lexical) sau este exprimat într-o secvență anterioară/ulterioară a enunțului, locul său este luat de un substitut:

$GN_{pron} = [(Cuant) CENTRU_{pron} (Mod) \mu(Pos)]$: *Toate ACESTEa bune ale mele (îmi stau alături)*.

Determinantul „acestea” devine centru, dând nume și grupului (GN cu centru pronume). Acordul rămâne neschimbat.

$GN_{num\ card} = [(Det) CENTRU_{num\ card} (Mod) \mu(Pos)]$: *Acestea DOUĂ bune ale mele*. [Care prietene?] Cuantificatorul (numeral cardinal substituit) devine Centru și păstrează acordul.

$GN_{num\ ord} = [(Det + de) CENTRU_{num\ ord} (Mod) \mu(Pos)]$: *Cea de-A DOUA bună a mea*. [Care prietenă?] Numeralul ordinal devine din cuantificator, în absența substantivului, dar acordul se menține (cu observația că „toate numeralele ordinale sunt «singulare inerente»” [120]).

Dacă analizăm comparativ schemele identificate, vom observa menținerea unei forme-tip pentru toate variantele de grup nominal:

Determinant (sau Cuantificator-Determinant) CENTRU Modificator marcă genitivală Posesor

Această simetrie demonstrează importanța unei formule stabile de acord în procesul elaborării enunțului. Pe această obișnuință de „potrivire” se bazează de multe ori, neinspirăți, vorbitorii obișnuiți ai unei limbi.

O situație mai puțin comună se înregistrează în cazul formantului **cea**, al cărui acord nu se încadrează în seria acordurilor obișnuite:

$GADJ = [(Adjunct_1) / CENTRU_{ADJ} (Compl) / (Adjunct_2)]$: *Cea mai bună dintre noi oricând!*

Cea este marcă a superlativului relativ sau adjunct antepus și se acordă la prima vedere cu adjectivul-centru. Dar adjectivul nu este Acordant (cum nu este nici verbul). Singurii Acordanți sunt: substantivul și (prin „delegație”, pronumele și numeralul). În această situație, cel mai bine ar fi să considerăm că marca superlativului relativ se acordă morfologic (interior) și nu la nivelul grupului.

Și mai spectaculos este acordul abnorm din: *Cei mai bine pregătiți (elevi) au reușit*. [121] Exemplul este dat ca excepție de la regulă, față de formulările cu formantul **cel** invariabil: *Elevii pregătiți cel mai bine/Elevii cel mai bine pregătiți*. Explicația că acest lucru i se datorează apariției în „poziția inițială

a unui Gadj. care face parte dintr-un GN [122] nu este decât în parte convingătoare. De fapt este vorba de un Gadv. [cel mai bine], care conține un adverb la superlativ relativ de superioritate. Grupul adverbial se integrează într-un Gadj. cu centrul „pregătiți”, iar acesta face parte dintr-un GN subiect pentru predicatul „au reușit”. Este o structură reorganizată a enunțului *Acei elevi/ care au fost cel mai bine pregătiți/au reușit*. Prin contragerea relativei, enunțul devine *Acei elevi cel mai bine pregătiți au reușit*. Prin elipsa substantivului, expresia se concentrează în continuare: *Acei cel mai bine pregătiți au reușit*. Și apoi se produce contaminarea dintre pronumele demonstrativ și marca invariabilă de superlativului relativ adverbial. **Acei** își asumă și funcția lui **cel**, cu care se aseamănă formal, dar față de care are avantajul variabilității și al concreteții (este determinant).

9. Regulile acordului au fost stabilite în urma informațiilor luate din practica limbii. Ca orientare generală, ele trebuiau să exprime precis opozițiile categoriale, dar acest lucru se dovedește și astăzi dificil. De altfel, se știe că în limba română veche existau posibilități de acord pe care astăzi nu le mai avem. De exemplu, relativul **care** avea patru forme (*carele, carea, carii, carele*), care permiteau acordul în gen și număr: „O, fericiți **ochii** apostolilor **carii** s-au învrednicit...” (Antim Ivireanul). În schimb, asocierea unui substantiv subiect la singular cu un verb predicat la plural nu era considerată o greșală: „**Fost-au** acel **Ștefan** vodă om nu mare de statu...” (Grigore Ureche). În limba română actuală, numărul regulilor de acord a crescut exponențial, dar persistă și multe incertitudini, cauzate de multiplicarea explozivă a limbajelor individuale (idiolecte), care vehiculează diverse construcții lingvistice cu mai multă sau mai puțină abilitate. În plus, regulile acordului din româna literară sunt concurate de variantele lingvistice populare/regionale, de obișnuințe mai vechi („Așa se spunea altădată”), de împrumuturile neologice, care introduc forme de acord inedite (străine limbii române) etc. Ceea ce determină instabilitatea normelor și continua necesitate a revizuirii lor. „Dinamica normelor de acord”[123], concretizată în tendințele de aplicare a unor reguli mai simple și mai ușor de respectat, se poate urmări chiar în lucrările de specialitate. Al. Graur nota în 1930: „Când un substantiv are două adjective care se excud unul pe altul, substantivul se pune în românește la singular: *limba franceză și germană* [...] *Limbile franceză și germană* e o construcție copiată din franțuzește și sună rău în românește. E mai greșit, din punct de vedere logic, să acorzi un substantiv plural cu un adjectiv singular, decât să acorzi un singur substantiv cu două

adjective contradictorii. Și apoi felul al doilea e cel obișnuit la noi din moși-strămoși.” [124] În *Tendințe actuale ale limbii române* își schimbă părerea, declarând că „ambele formule sunt defectuoase.” [125] GALR II regula se modifică: „...s-a ajuns la un fel de acord în număr al substantivului, regent al mai multor adjective, adică la utilizarea lui la plural: limbile română, franceză și germană, popoarele român și german.” [126] În replică, Mioara Avram remarcă: „...prin cumularea tendinței interne spre claritate cu influențe externe, s-a juns și la un fel de acord [invers] în număr al substantivului după adjectivele lui, limbile franceză și germană, în locul construcției tradiționale limba franceză și germană ori limba franceză și cea germană.” [127] În aceeași situație sunt foarte multe norme de acord, considerate „construcții de graniță, între corect și incorect.” [128] Ele se pot schimba în funcție de o întreagă serie de variabile, care creează nu numai reguli, ci și variante de reguli, însoțite de liste cu excepții. Vom fi siliți deci să facem distincție între regulile „categorice” [129] (obligatorii) și „cele care oscilează între două sau chiar mai multe posibilități” [130] (recomandări preferabile dezacordului). Acorduri opționale se înregistrează mai ales în privința numărului: Ion sau Radu poate/pot să ducă asta la îndeplinire. Majoritatea (parlamentarilor) a/au votat pentru... etc. În unele situații, acordul poate dezambiguiza enunțul: Observatorul federal și totodată fostul mare jucător a/au vorbit pe pauză cu jucătorii. Pentru ca mesajul să nu fie înțeles greșit, gramaticile oferă soluții: „Pentru dezambiguizare, este preferabil să se folosească substantive generice.” [131] (Orașul/localitatea) *Tecuci este frumos/frumoasă*. Dar dacă vorbitorul își completează doar mental formularea, se poate ajunge la fenomene pe care le putem cataloga drept dezacorduri: *Craiova este frumos. Iași este promovată în superligă*. De acest „acord mental” abuzează comentatorii sportivi [132], cărora li se poate imputa exagerarea acestui acord „după înțeles”, aplicat în cazul echipelor: Rapidul a învins-o pe Farul. (Cliticul feminin nu se justifică, pentru că substantivul are articol masculin!). Nu are fundamentare științifică nici admiterea ambelor forme de acord în Rapidul a fost învins/învingă pe teren propriu, [133] sau libertatea alegerii pentru un nume de proveniență străină sau o siglă: *MasterCard [...] a fost fondat, nu fondată*, pentru că are formă de masculin și se articulează ca atare, MasterCardul. De altfel, specificul limbii române impune ca substantivele terminate în consoană și în orice vocală, cu excepția lui „a” să fie considerate masculine (sau neutre). Nu are nici rost să „desfacem în minte” conținutul enunțului ca să descoperim că este vorba

despre o companie! Aceeași situație se remarcă și în cazul acronimelor: *SUA a declarat...*, nu *au declarat*, pentru că pronunțăm [sua], nu Statele Unite ale Americii. În general, indicațiile care pot ajuta la formarea unei culturi lingvistice nu trebuie să-i facă nicio concesie limbii uzuale, pentru că sursa de inspirație conține un noian de greșeli (v. Rapoartele CNA). De asemenea, lipsa de soluții ferme și sfaturile de tipul „e (mai) bine”, „este preferabil”, „dar permite și” etc. mai mult derutează, în condițiile în care, fără a fi prea categorici, ar trebui să insistăm nu pe relativitate, ci pe reguli de acord clare, fundamentate în primul rând pe morfosintaxă.

10. Dezacordul este o greșeală de limbă foarte frecventă. El constă în nerealizarea parțială sau totală a acordului, în funcție de numărul categoriilor gramaticale în care acesta ar trebui făcut. Cel mai ușor de identificat (oral sau în scris) este dezacordul dintre subiect și predicat (**Copiii râde*). Dezacordul nu reprezintă numai absența/omisiunea acordului, ci și orice încercare greșită de a realiza un acord: **fratele și sora ai mei*; **L-am ascultat pe vedeta spectacolului*; **componenta exclusivă feminină a echipei* etc. Din necunoaștere sau din nebagare de seamă:

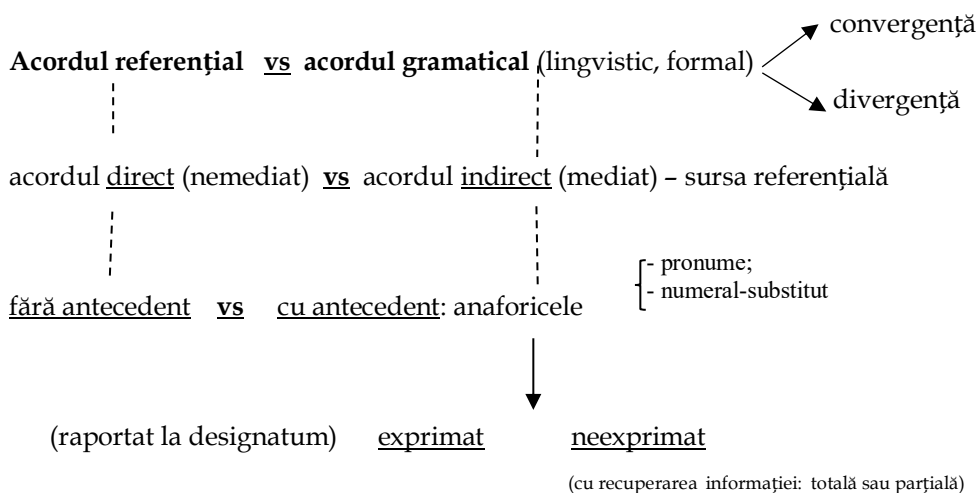
- se poate identifica greșit Acordantul: **Se resimt lipsa rezultatelor*. **Deficitul de vitamina C, D sau E pot duce la apariția cearcănelor*; **o formă* psihică și mentală deosebite.
- se ignoră apartenența la genul neutru a unor substantive referitoare la persoane: **alături de marii staruri*; **În sală erau VIP-uri importanți* („dezacord referențial”) [134];
- apare dezacordul cliticelor: **Familiei le-au subtilizat caii*. **trupa ZOM*, cu stilul *lor* haios;
- se acordă greșit numeralul cardinal antepus (cuantificator): **douăzeci și unu de programări*; **treizeci și una* de grade (confuzii din cauza desinențelor) etc.

Acordul poate fi ignorat, dar și supralicitat. Concret, sunt vorbitori cu interes zero față de acord, însă există și alții, care manifestă o atenție/grijă exagerată față de acest fenomen, pe care-l supralicitează. Așa se naște *hipercorectitudinea*, o greșeală de limbă apărută, paradoxal, tocmai din grija comunicatorului de a se conforma (necon condiționat) normelor limbii literare. *Acordul hipercorect (hiperacordul)* apare „...din teama dezacordului, a încălcării normei [135]. Astfel apare tendința de se acorda în gen adjectivele invariabile (**bluză bleumarină*), de a cultiva excesiv acordul la plural [136] (**un corp și o minte sănătoase*), de a realiza acordul „invers”, al unui

substantiv la plural cu două adjective la singular (*aripile dizidentă și oportunistă ale partidului). Uneori, această încercare de a realiza acordul în totalitate are ca rezultat adevărate performanțe lingvistice, pe care descoperitorul lor, G. Gruică, le consideră exemple „de gramaticalitate maximă”: *Strămoșii au avut un alfabet și o scriere ale lor* (România Mare, 2003); *Pentru că acum vorbim pur și simplu despre un conflict deschis, ale cărui desfășurare și deznodământ vor avea efecte importante asupra vieții politice românești* (Ziua, 2005).[137] Probabil că totuși este posibilă și o altă organizare a respectivelor enunțuri, care să permită înțelegerea exactă a mesajului fără a supune limba la sofisticate și oțioase performanțe.

TIPURILE DE ACORD și problematica aferentă (pe niveluri de interpretare)

Nivelul I - GENERAL

Nivelul II - FLEXIONAR (MORFOSINTACTIC, GRAMATICAL)

Acordul paradigmatic vs. **acordul sintagmatic**
(în absentia) (în praesentia)

După numărul elementelor care se acordă și al categoriilor gramaticale pe care le exprimă:

Acordul ∅ vs. **acordul total** (extins); **acordul parțial** (restrâns)

simplu vs. **complex**: interior (adj. de întărire), exterior (acordul „încrucișat”)

Acordul interior: - intralexical (în cuvintele compuse: subst., adj., num.)

- morfematic (al desinențelor, articolelor)

- morfologic (al mărcilor)

Acordul intermediar al cliticelor

Acordul exterior (sintactic):

- în **GN**: (Det), (Cuant), (Modif), (Pos); GN_s, GN_p, GN_{num} (dependența)
- în **GV**: Sb ↔ Pv, Sb → Np, Sb → Part. pasiv; subînțelegerea copulativului; (interdependența) – între grupuri subiectul inclus și subiectul subînțeles

Acordul în funcție de categoriile gramaticale: în număr, în gen, în persoană, în caz (flexiunea)

Acordul în funcție de structura Acordantului: A monomembru, A bimembru/multimembru. Tipul de coordonare a elementelor care compun un regent bimembru

Acordul în funcție de TOPICĂ: - de *proximitate* vs - la *distanță* (dislocarea) topica inversă (comutarea); avansarea tematică; reorganizarea enunțului; acordul favorizat de topică

Acorduri facultative și/sau greșite:

- apozitia (acordată) – echivalența/ dependența, predicativul suplimentar (PS) și complementul predicativ al obiectului (CPO) – dubla subordonare;
- „acordul” verbelor impersonale; „acordul” adverbelor; „acordul” prepozițiilor și al locuțiunilor prepoziționale
- acordul excepțional: interjecția (haidem, haideți), prin flexibilizarea ei accidentală.

Nivelul III - PSIHOLINGVISTIC (SEMANTIC, NONGRAMATICAL)

Acordul motivat referențial: numele proprii (antroponime, toponime etc.)

Acordul motivat pragmatic. Rolurile tematice: agent, pacient, experimentator etc.

Acordul corect vs Acordul incorrect (dezacordul: cotidian, artistic)

↓

↓

Acordul corect prin excepție: Hiperacordul (hipercorectitudinea acordului)

a) după înțeles

b) prin atracție

Contradicția formă - sens în acord

Acordul obligatoriu, recomandat, preferat, tolerat, posibil, opțional (oscilațiile în acord)

Acordul logic: formal, semantic.

„Dezacordul” semantic

Inconsecvența în realizarea acordului

Cauzele dezacordului

Acordul în limba vorbită **vs** Acordul în limba scrisă

Acordul și dezacordul în diverse variante stilistice:

- în limba populară;
- în argou;
- în limbajul sportiv;
- în vorbirea politicoasă;
- în stilul administrativ;
- în limbajul ecleziastic;
- în beletristică – dezacordul ca figură de stil: silepsa, solecismul.

11. Acordul logic și psihologic. Realizarea acordului reprezintă o ipostază a relației vorbitorului cu limba, aflată într-un permanent dezechilibru și o continuă mișcare. Discrepanța dintre obiectivitatea sistemului lingvistic și subiectivismul receptării sale de comunicator a generat dispute încă din Antichitate, precum cea dintre anomaliști, susținătorii imuabilității (limba e un fenomen natural, care nu poate fi modificat de om), și analogiști, care acceptau ideea că limba e creată prin convenție (și oamenii o pot modifica în folosul lor). Contradicția astfel creată se va menține într-o formă sau alta până în perioada modernă, moment în care intervine Saussure, cu precizarea că:

„Limba nu este o funcție a subiectului vorbitor, ea este produsul pe care individul îl înregistrează în mod pasiv; ea nu presupune niciodată premeditare...”

Vorbirea este, dimpotrivă,

„un act individual de voință și de inteligență, în care putem distinge: 1° combinațiile prin care subiectul vorbitor utilizează codul limbii pentru a-și exprima gândirea personală; 2° mecanismul psihofizic care îi îngăduie să exteriorizeze aceste combinații.”[138]

Dacă aplicăm, particularizând, aceste afirmații la fenomenul acordului, vom observa că *normele de acord*, odată stabilite (chiar dacă subiectiv, pe baza uzului general sau majoritar), devin un patrimoniu lingvistic, pe care fiecare vorbitor trebuie să-l respecte. Caracteristica *înregistrării pasive* se referă și la obișnuința (creată) de a respecta regulile odată stabilite, dar și la neimplicarea conștientă a majorității oamenilor în procesul organic de regenerare lingvistică. Această lipsă de inițiativă transformă receptarea limbii într-un mecanism de „dare – primire”, acceptat, dar fără străduința de a fi înțeles. Așadar, vom aplica legile acordului pentru că sunt, nu datorită avantajelor/importanței lor. Abia *vorbitorul activ* va putea demonstra, prin

„voință și inteligență”, că posedă „*mecanismul psihofizic*” de operare a „*combi-națiilor*” lingvistice (între care se situează și acordurile). Astfel, remarcă specialiștii în psiholingvistică, se formează *sistemul lingvistic individual*.

„El nu este egal cu «limba» în înțelegerea lui Saussure, pentru că nu este «o copie» a sistemului obiectiv verbal, ci produsul însușirii și prelucrării ei active.”
[139]

Această activizare se realizează la un moment dat prin inițierea unui act de comunicare, diagnostic pentru performanța lingvistică a comunicatorului. În cazul nostru, se va demonstra prin capacitatea de a efectua acorduri corecte în multitudinea situațiilor concrete create. Așadar, putem concluziona că inițierea și derularea activității lingvistice este influențată și de *condiționările logico-psihologice*.

Observând luările de poziție ale diverșilor cercetători cu privire la acord, am remarcat opinii diferite, dintre care am să le numesc pe cele total diferite: susținători ai acordului formal (sintactic) și adepți ai acordului „după înțeles” (semantic). Pe lângă aceste opinii, aș remarca și direcția psihologică de interpretare, care pune accentul pe felul în care se răsfrânge logica sau trăirea vorbitorului în realizarea fenomenului de acord. Psihologiștii transformă acordul într-o problemă de percepție. Diferențierea acordului corect de cel incorect sau înțelegerea a ce înseamnă regula și excepțiile de la normă nu-i interesează în mod expres. Acordul poate fi privit ca operator inflexibil (constrângere) ori ca liant flexibil, adaptat mereu diversității enunțiative pe care o cultivă diferitele situații de comunicare.

„Posibilitățile de corelare a cuvintelor în virtutea unei simple vecinătăți în lanțul enunțării sunt relativ reduse în măsura în care succesiunea liniară proprie exprimării într-o limbă naturală nu permite decât două vecinătăți imediate.”[140]

Cu toate acestea, capacitățile combinatorii și modificările de topică (inversiuni, avansări tematice, dislocări, intercalări etc) creează situații sintactice diverse și derutante pentru comunicator: mulțimea de oameni a/au năvălit în piață; pictorul și operele sale sunt cunoscuți/cunoscute. În logica individuală se pot crea frecvent disfuncționalități în ce privește raportul dintre forma gramaticală și sens. O astfel de „disimetrie” se poate constata în cazul acordului subiect – predicat, în care forma adoptată trebuie acomodată la „exigențele semantice ale enunțării”. [141] Între abilitățile pe

care vorbitorii unei limbi le dobândesc prin exercițiu se încadrează și realizarea/respectarea acordului. Practic, acesta se efectuează prin imitarea bunelor modele, „suntem capabili să preluăm o secvență de enunț, pe care o repetăm fără conștientizare.” [142] Practic, mecanismul mental se pune în mișcare în mod reflex, fără conștientizare (*Dintre răspunsuri, alege una; *I-am dat o mie și unu de dovezi). Selecția formelor (dorit) pertinente se realizează ca automatism. Rezultă clișee lingvistice, exersate și devenite obișnuite prin repetare, care realizează de fapt o exteriorizare imperfectă a logicii mentale corecte: Cetățenii din Federația Rusă pot să facă ce vor. > Federația Rusă pot să facă ce vor. Astfel de formule stereotipe se acumulează zilnic în exprimarea noastră și nu mai conștientizăm faptul că sunt de fapt greșeli. Se instaurează astfel „cutuma lingvistică a dominației logicii asupra gramaticalului” [143]. Dacă analizăm și mai în profunzime tipul de constrângeri logice identificate în comunicare, observăm că unii comunicatori adoptă o logică formală în virtutea căreia, de exemplu, un subiect multiplu impune un acord la plural: *limba și literatura române; *mama și bunica ale mele. Alții se călăuzesc după o logică semantică, cu origine în acordul referențial: *Biserica catolică l-a rugat pe Michelangelo să-i ajute; *Comisia de la Bruxelles au aprobat noi ajutoare pentru Ucraina. Dând prioritate ori formei (*s-a transmis pe postul și în emisiunea acestea), ori înțelesului (*Brazilia s-au retras în apărare) se creează nu numai un disconfort psihologic, ci se generează și dezacorduri. [144] Față de astfel de manifestări ale acordului, care implică o serie de factori de natură psiho-emoțională, Iorgu Iordan manifestă o oarecare înțelegere, considerându-le „inovații cu implicații stilistice, care nu se încadrează în normă (niciunul nu dormeam, unul nu mai scăpăm, dacă veniți cineva pe la mine...)” [145].

Pentru a evita acordul mecanic și înțelegerea fenomenului în sine este necesară educarea vorbitorilor, depășirea „nivelului elementar de înțelegere a gramaticii” [146]. În acest proces îndelung trebuie implicate forme de educație diverse, dar sistematice și continue, în relație organică cu structura morfo-sintactică și modalitățile de realizare a relațiilor sintactice, în primul rând flexiunea și rectiunea. În practica acordului survin schimbări diverse, iar percepția lingvistică este modificată „de factori multipli, de modul cum aceștia interacționează la un moment dat și de ponderea pe care o au și care se poate modifica în timp”. [147] Nu trebuie să uităm nici că în spațiul public circulă false modele de acord, unele argotice, nonconformiste, ironice (*Face ce vrea mușchii lui. [148]), altele din limbajul copiilor (*Nu mai

rupeți flori, copii/că și ele este vii...) sau din vorbirea regională (*O fost toți la nuntă), ori mostre de vorbire colocvială (*A intrat ei în bani, dar n-a făcut nimic). Când dezacordul apare în scrierile artistice, el poate genera două construcții sintactice expresive (figuri de stil): **silepsa** („Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete de școală...”, *Ion Creangă*) și **solecismul** („Unde turcii-mi-a auzia,/ pe babă c-o dezlega,/ galbenii că-i dăruia...”, *Folclor*). Condițiile concrete în care se produc acordurile sunt atât de complexe și depind atât de mult de realitatea extra-lingvistică, încât este nevoie de foarte multă înțelegere și o continuă evaluare a corectitudinii pentru a rezolva problemele cotidiene ale acestui complicat proces.

NOTE:

- [1]. „La structure grammaticale ainsi comprises est doublement redondante. Elle l'est par la répétition de ses catégories morphologiques, par l'isotopie due à l'itérativité des classes grammaticales, fonctionnant en éventail dans le discours. Elle l'est aussi par la reprise continue des mêmes schémas élémentaires dans lesquels se trouvent moulés les messages.”, *Greimas*, 1966: 116
- [2]. în *Gruiză* 1981: 14
- [3]. *Croitor Balaciu* 2007: 63-72
- [4]. *Ibidem*: 64
- [5]. *Constantinescu-Dobridor* 1980: 16
- [6]. *Guțu Romalo* 1972: 38
- [7]. *Avram* 1987: 154
- [8]. *GALR II*: 18
- [9]. *Irimia*: 342
- [10]. *Diaconescu*: 264
- [11]. *Irimia*: 342
- [12]. „La syntaxe traite de la combinaison des mots dans la phrase. Il est question de l'ordre des mots, des phénomènes de rection (accord ou régime) – c'est-à-dire de la façon dont certains mots imposent aux autres des variations en cas, nombre, genre – et enfin, depuis le XVIIIe siècle surtout, des principales fonctions que les mots peuvent remplir dans la phrase.”, *DEȘL* 1972: 71
- [13]. *NDEȘL* 1996: 292; *v. și Stati*, 39: „relație de subordonare prin rectiune”, „relație de subordonare prin acord”
- [14]. *Metzeltin*: 65 – 78
- [15]. *Diaconescu*: 270; *v. și DEȘLR* 1972, 276: „constructions exocentriques vs constructions endocentriques”
- [16]. *Lyons*: 271 - 272
- [17]. *DSL*:16

- [18]. *Diaconescu*: 287, n. 28
- [19]. *DSL*: 16
- [20]. *Ibidem*
- [21]. *Ibidem*
- [22]. *Diaconescu*: 268
- [23]. *DSL*: 16
- [24]. *Avram* 1987: 155
- [25]. *Ibidem*
- [26]. *Ibidem*
- [27]. *GBLR*: 667
- [28]. *Gruică* 1981: 12 - 14, 17 - 21, 24
- [29]. *DEP*: 155
- [30]. *GBLR*: 604
- [31]. „...contradicția conținut - formă”, în *Gruică* 1981: 128 - 131
- [32]. Pragmatic, referința este relația care unește o expresie lingvistică cu obiectul din lume pe care îl definește.
- [33]. *GBLR*: 101
- [34]. *Gruică* 1981, 132; *Croitor*, 2009 ????
- [35]. v. *Graur* 1937
- [36]. „...termenul autonomie referențială semnifică, în același timp, capacitatea unei expresii de a avea semnificație lexicală și de a-și determina prin sine însăși referentul în cursul utilizării.”, în *DEP*: 122
- [37]. *GBLR*: 619
- [38]. *DEP*: 329
- [39]. v. *Lanțul, Legarea (Teoria legării)*, în *DSL*: 270
- [40]. *Croitor Balaciu* 2007: 64
- [41]. *Ibidem*: 68
- [42]. *Gruică* 1981: 13
- [43]. *Diaconescu*: 263
- [44]. *Guțu Romalo* 2002: 23
- [45]. *Diaconescu*: 271
- [46]. *DSL*: 64
- [47]. *Gruică* 1981: 17 - 18
- [48]. *V. și Redundanța genului*, în *Lyons*: 323 - 324
- [49]. *Iordan, Robu*: 601
- [50]. *Lyons*: 325
- [51]. *GLR*: 507
- [52]. *Diaconescu*: 272
- [53]. *GALR II*: 617
- [54]. *GBLR*: 131
- [55]. *Guțu Romalo* 1972: 47

- [56]. *GBLR*: 84
- [57]. *Diaconescu*: 272
- [58]. *Toma*: 241
- [59]. *GALR*: 614
- [60]. *Graur* 1968: 316
- [61]. *Avram* 1987: 158
- [62]. *Graur* 1968: 313
- [63]. *GBLR*: 5 - 6
- [64]. *Vasiliu*: 78
- [65]. *Ibidem*: 79
- [66]. *Guțu Romalo* 2002: 15
- [67]. În *Gruîță* 1981: 32 se folosește sintagma „acord intern”
- [68]. *V. DOOM³*: 326
- [69]. *Ibidem*: 925
- [70]. *Ibidem*: 891
- [71]. În *Croitor Balaciu* 2007: 63 se recunoaște acordul articolului în enunțul „Ion le înmânează premiile elevilor.”, unde *-lor* se acordă cu substantivul *elevi* în gen (?), număr și caz. Însă observația că „nicio altă desinență nu se poate combina cu *-lor*” nu este adevărată din moment ce există și forma *elevelor* (e – lor).
- [72]. *V. DOOM³*: 169
- [73]. *GALR I*: 53
- [74]. *GBLR*: 88
- [74]. *Ibidem*: 201
- [76] *GBLR*: 140
- [77]. *Nedelcu*: 158
- [78]. *DNA*, oct. 2011: 7
- [79]. *Ibidem*, nov. 2016: 4
- [80]. *Ibidem*, oct. 2012
- [81]. *GBLR*: 657
- [82]. *Ibidem*: 106
- [83]. Cf. *GBLR*: 177
- [84]. *Croitor Balaciu*: 63
- [85]. *GBLR*: 15-16
- [86]. *V. în Zugun*: „cuvântul gramatical”, *passim*.
- [87]. *Ibidem*, Flexiunea internă: 122-143
- [88]. Obligativitatea acordului declanșează flexiunea, iar prin flexiune se realizează acordul.
- [89]. *V. supra* § 5.3
- [90]. „Prin citirea grupului de inițiale care reprezintă numele unei țări ca și când ar reprezenta expresia sonoră a unui cuvânt obișnuit, se poate pierde din vedere

pluralul numelui simbolizat, de unde utilizarea predicatului la singular:
S.U.A. aveau resursele financiare pentru a depăși criza. **SUA admite**
 genocidul armean.(„Ziua”, 2005), în *GALR II*: 359, preluat din *Gruîță*: 85.

- [91]. *Arnaud* 2018
- [92]. *Sava* 2017
- [93]. *Metzeltin* 70-73
- [94]. Cf. *Gruîță* 1981
- [95]. Al. Graur, Ion Coteanu, Mioara Avram ș. a.
- [96]. *Graur* 1988: 312
- [97]. *Gruîță* 1981: 139
- [98]. *Ibidem*: 140
- [99]. *Ibidem*: 138
- [100]. *Croitor Balaciu* 2007: 63
- [101]. *Diaconescu*: 273
- [102]. *Apud* N.A.Ursu I: 126 (Termeni gramaticali)
- [103]. *Institutiones*: 80
- [104]. *Gruîță* 1981: 14
- [105]. *Iordan Robu*: 601
- [106]. *DSL*: 131; v. și & 2
- [107]. *Gruîță* 1981: 161-162
- [108]. *Ibidem*: 14
- [109]. *Lyons*: 322; *DSL*: 109
- [110]. *Gruîță*: 15
- [111]. *Manoliu-Manea*: 31
- [112]. *DEP*: 440
- [113]. *DSL*: 108
- [114]. *NDESL*: 298
- [115]. *Merlan*: 229-246
- [116]. *Slama-Cazacu*: 139
- [117]. *Manoliu-Manea*: 38
- [118]. *Slama-Cazacu*: 139
- [119]. *Ibidem*: 140
- [120]. *GBLR*: 202
- [121]. *DOOM*³: 168
- [122]. *Ibidem*
- [123]. *Avram* 1987: 156
- [124]. *Graur* 1987: 46-47
- [125]. *Idem* 1968: 312
- [126]. *GALR II*: 616
- [127]. *Avram* 1987: 160
- [128]. *Guțu Romalo* 2002: 16

- [129]. Avram 1987: 156
- [130]. *Ibidem*
- [131]. *GALR II*: 360
- [132]. *Gruică 1981*: 134: Mult mai greu este de sesizat vreo regulă de acord în cazul
numelor de asociații sportive.”
- [133]. *GALR II*: 359
- [134]. *Guțu Romalo 2002*: 28
- [135]. *Gruică 1981*: 65
- [136]. *Ibidem*: 40: „moda pluralului”
- [137]. *Gruică 2011*: 206
- [138]. *Saussure*: 40
- [139]. *Slama-Cazacu*: 244
- [140]. *Guțu Romalo 2002*: 11
- [141]. *Guțu Romalo 2002*: 19
- [142]. *Avram 1987*: 155
- [143]. *Gruică 2011*: 34
- [144]. v. și *Gruică 1981*: 65
- [145]. *Iordan Robu*: 604
- [146]. *Avram 1987*: 155
- [146]. *Guțu Romalo 2022*: 27
- [148]. *Zafiu*: 60.

BIBLIOGRAFIE:

- Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, 2001, *Institutiones linguae valachicae. Prima gramatică a limbii române scrisă în limba latină*, Ediție critică de Gheorghe Chivu, Editura Academiei Române, București
- Andrei, Mihail, Ghiță, Iulian, 1983, *Limba română. Fonetică, lexicologie, gramatică, stil și compoziție, exerciții* (În sprijinul cadrelor didactice și al elevilor), Editura didactică și pedagogică, București.
- Arnaud, Pierre, *Bateau phare, magasin phare: composés $[N_1N_2]_N$ et séquences syntaxiques N_1+N_2 à N_2 adjectivé*, dans *Travaux de linguistique* 2018/1 (N° 76), p. 7 - 26.
- Avram, Mioara, 1986, *Gramatica pentru toți*, Editura Academiei, București.
- Avram, Mioara, 1987, *Probleme ale acordului și cultivarea limbii în școală, Probleme ale exprimării corecte*, Editura Academiei, București, pp. 154-161.
- CNA, Rapoarte – Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Consiliul Național al Audiovizualului, *Rezultatele monitorizării privind calitatea limbii române la posturile de radio și televiziune*, 2007 – 2016, pagina WEB
- Constantinescu-Dobridor, Gheorghe, 1980, *Mic dicționar de terminologie lingvistică*, Editura Albatros, București.

- Constantinescu-Dobridor, Gheorghe, 1994, *Sintaxa limbii române*, Editura Științifică, București.
- Coteanu, Ion, 1990, *Gramatică, stilistică, compoziție*, Editura Științifică, București.
- Crașoveanu, D., 1969, „Extinderea acordului după înțeles”, în *Limba Română*, XVIII, 6, p. 545-549.
- Croitor Balaciu, Blanca, 2007, „Ce este acordul?”, în C. Stan, R. Zafiu, A. Nicolae (editori), *Studii lingvistice. Omagiu profesoarei Gabriela Pană Dindelegan, la aniversare*, Editura Universității din București, București, p. 57-66.
- Croitor, Blanca, *Acordul în gen al sintagmelor N₁N₂ (deputatul Ioana Popescu)*, în Rodica Zafiu, Blanca Croitor, Ana-Maria Mihail (editori), *Studii de gramatică. Omagiu Doamnei Profesoare Valeria Guțu Romalo*, București, Editura Universității din București, 2009, p. 35 – 44.
- Croitor, Blanca, 2012, *Acordul în limba română*, Editura Universității din București.
- Diaconescu, Ion, 1995, *Sintaxa limbii române*, Editura Enciclopedică, București.
- DEP - Moeschler, Jacques, Reboul, Anne, *Dicționar enciclopedic de pragmatică*, Coordonarea traducerii: Carmen Vlad, Liana Pop, Editura Echinoc, Cluj, 1999.
- DESL 1972 - Ducrot, Oswald, Todorov, Tzvetan, *Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*, Editions du Seuil, [Paris].
- Dinică, Andreea, 2010, *(Dez)acordul adjectivului participial în limba actuală*, în *Limba și literatura română*, XXXVII, 1, p. 6-11
- Domide, Gabriela, *Complementul predicativ al obiectului (CPO) și predicativul suplimentar (PS). Controverse și interpretări*, în *DACOROMANIA*, serie nouă, XV, 2010, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 71 - 81
- DOOM³ - Ioana Vintilă-Rădulescu (coord.), *Dicționarul Ortografic, Ortoepic și Morfologic al Limbii Române*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2021.
- Drașoveanu, D. D., *Despre natura raportului dintre subiect și predicat*, în CL III, 1958, p. 175 – 182.
- DSL - Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicționar de științe ale limbii*, Editura Nemira, [București], 2001.
- Forăscu, Narcisa, Popescu, Mihaela, 2001, *Dificultăți gramaticale ale limbii române*, Editura Universității din București, București.
- GALR I, II, 2005 - Valeria Guțu Romalo (coord.), *Gramatica limbii române*, vol. I, Cuvântul; vol. II, Enunțul, Editura Academiei Române, București.
- GBLR 2010 - Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București.
- GLR II - *Gramatica limbii române*, vol. al II-lea, ediția a II-a revăzută și adăugită. Tiraj nou, Editura Academiei, București, 1966.
- Graur, Al., 1937, *Acordul după înțeles*, în VR, XXIX, nr. 11, p. 76 – 85.

- Graur, Al., 1968, *Tendințe actuale ale limbii române*, Editura Științifică, București.
- Graur, Al., 1987, *Puțină gramatică*, Editura Academiei, București.
- Graur, Al., 1988, *Puțină gramatică*, vol. II, Editura Academiei, București.
- Greimas, A.-J., 1966, *Sémantique structurale. Recherche de méthode*, Librairie Larousse, Paris.
- Gruică, G., 1987, *Acordul în limba română*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- Gruică, G., 2011, *Moda lingvistică actuală: norma, uzul și abuzul*, ediția a II-a, revăzută, Editura Paralela 45, Pitești.
- Guțu Romalo, Valeria, 1972, *Corectitudine și greșală (Limba română de azi)*, Editura Științifică, București.
- Guțu Romalo, Valeria, 2002, *Despre „acord”: reguli și abateri*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universității din București, București.
- Hristea, Theodor (coord.), 1984, *Sinteze de limba română*, ediția a III-a revăzută, Editura Albatros, București.
- Iordan, Iorgu, Robu, Vladimir, 1978, *Limba română contemporană*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Irimia, Dumitru, 1997, *Gramatica limbii române*, Editura Polirom, Iași.
- Lyons, John, *Introducere în lingvistica teoretică*, Traducere: Alexandra Cornilescu, Ioana Ștefănescu Editura Științifică, București, 1995.
- Manoliu-Manea, M., 1968, *Sistematica substitutelor din româna contemporană standard*, Editura Academiei Române, București.
- Merlan, Aurelia, 1998, *Sintaxa și semantica-pragmatica limbii române vorbite. Discontinuitatea*, Editura Universității „Al.I.Cuza”, Iași.
- Metzeltin, Michael, 2011, *Gramatică explicativă a limbilor romanice. Sintaxă și semantică*, Editura Universității „Aexandru Ioan Cuza”, Iași.
- Mihăescu. N., 1982, *Norme, abateri și inovații în limba română contemporană*, Editura Albatros, București.
- Mihăescu, N., 1984, *Aspecte ale limbii române contemporane*, Editura Albatros, București.
- Mihăescu, N., 1986, *Dezvoltarea limbii române*, Editura Albatros, București.
- NDEȘL 1996 – Ducrot, Oswald, Schaeffer, Jean-Marie, *Noul dicționar enciclopedic al științelor limbajului*, Traducere de Anca Măgureanu, Vioral Vișan, Marina Păunescu, Editura Babel, București.
- Nedelcu, Isabela, 2013, *101 greșeli gramaticale*, Editura Humanitas, București.
- Nicolescu, Aurel, 1996, *Probleme de sintaxă a propoziției*, ediția a II-a, Editura R.A.I., București.
- Popa, Cristina, 2012, *Erori în utilizarea limbii române*, Editura Universitară, București.
- Saussure, Ferdinand de, *Curs de lingvistică generală*, Traducere și cuvânt înainte de Irina Izverna Tarabac, Editura Polirom, Iași, 1998.

- Sava, Cristinel, *Interferențele dintre norma lingvistică și norma literară. Studiu de caz: acordul în număr al subiectului exprimat printr-o sintagmă binominală cantitativă, în Limba Română, LXVI, nr.3, București, 2017, p. 415 – 428.*
- Slama-Cazacu, Tatiana, 1980, *Lecturi de psiholingvistică*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Stati, Sorin, 1972, *Elemente de analiză sintactică. Manual pentru profesorii de limba română*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Toma, Ion, 2001, *Limba română contemporană. Privire generală*, Editura Niculescu SRL, București.
- Ursu, N.A., Ursu, Despina, 2004, *Împrumutul lexical în procesul modernizării limbii române literare [1760-1860] I. Studiu lingvistic și de istorie culturală*, Editura Cronica, Iași.
- Vasiliu, Emanuel, *Fonologia*, în *Limba română contemporană*, 1974, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Zafiu, Rodica, 2010, *101 cuvinte argotice*, Editura Humanitas, București.
- Zugun, Petru, 1983, *Cuvântul. Studiu gramatical*, Editura Științifică și enciclopedică, București.

ANEXĂ

Greșeli de acord frecvente:

- acordarea substantivelor, adjectivelor, pronumelor, numeralelor invariabile;
- acordarea substantivelor defective (singularia tantum și pluralia tantum), a adjectivelor cu o singură formă de gen la singular (-e), a pronumelor defective de plural (cine, nimeni);
- acordarea verbelor impersonale și unipersonale;
- identificarea greșită a regentului/Acordantului (**A**), cu realizarea unui acord eronat: în gen (Căpșuna este **una** dintre fructele care are un aport mare de vitamine.) și în număr (*Gestionarea* resurselor și a valorificării lor **sunt** destul de importante.)
- acordantul bimembru cu acord la singular (*Laptele și untul* de cacao din ciocolată **va** înmuia pielea și o **va** hidrata...)
- confuzia genurilor: din cauza desinenței „feminine” de plural a substantivului neutru, acordul se face, la singular, tot la feminin (Bananele sunt **una** dintre cele mai consumate fructe.)
- impersonalizarea/ personalizarea
- invariabilizarea/ variabilizarea
- falsa proeminență tematică (avansarea):
- flexibilizarea adverbului

**DES DIFFICULTÉS À (RE)CONNAÎTRE, COMPRENDRE
ET EXÉCUTION DE L'ACCORD.
PROBLÈMES THÉORIQUES ET PRATIQUES**

Résumé: Cette étude est consacrée à l'accord, une construction admirable pour son ampleur, ses proportions et son équilibre. Premièrement, j'ai essayé de définir le terme, considéré à la fois mode d'expression du lien de subordination, phénomène morphosyntaxique et signe du procès de l'énonciation. En effet, l'accord impose des variations formelles en nombre, en genre, en personne et en cas. Mais, pour les langues à flexion prolongée, l'accord est un principe d'organisation structurale. Son but est de transmettre une double information, syntaxique et sémantique, et d'assurer l'unité de la production linguistique. Puis, j'ai établi une typologie: l'accord référentiel (en relation avec la réalité extralinguistique) et l'accord grammatical (morphosyntaxique); l'accord intérieur et l'accord extérieur; les classes des mots accordés et leurs morphèmes spécifiques. Une analyse détaillée a été consacrée aux relations syntaxiques de dépendance bilatérale (sujet – prédicat) et de dépendance unilatérale (à l'intérieur du groupe nominal, GN). Pour mieux surprendre et exprimer la spécificité de l'accord, j'ai utilisé une terminologie spéciale: accordance – disponibilité/capacité d'accord; Accordant – terme qui impose l'accord (le Centre du group); accordé – terme qui s'accorde (subordonné); accorder – établir et maintenir le contacte/l'accord, exprimer les catégories grammaticales concordantes, imposer les formes spécifiques (les morphèmes). La systématique des phénomènes d'accord a été disposée sur trois niveaux de l'analyse, général, morphosyntaxique et psychologique. Les règles d'accord, les désaccords et les oscillations de l'accord ont été illustrés par des exemples extraits du langage quotidien, des médias de masse et d'une bibliographie scientifique de grande valeur.

Mots-clés: *accord, types d'accord, accord référentiel, accord intérieur, accord morphématique, catégorie grammaticale, valeur catégorielle.*

**DIFFICULTIES IN (RE)KNOWING, UNDERSTANDING
AND EXECUTION OF THE AGREEMENT.
THEORETICAL AND PRACTICAL PROBLEMS**

Abstract: This study is devoted to agreement, a construction admirable for its breadth, proportions and balance. Firstly, I tried to define the term, which is considered to be a mode of expression of the subordination link, a morphosyntactic phenomenon and a sign of the enunciation process. Agreement imposes formal variations in number, gender, person and case. But for languages with extended inflection, agreement is a principle of structural organisation. Its purpose is to

transmit dual information, syntactic and semantic, and to ensure the unity of linguistic production. Furthermore I established the following typology: referential agreement (in relation to extralinguistic reality) and grammatical agreement (morphosyntactic); internal agreement and external agreement; classes of agreed words and their specific morphemes. A detailed analysis was devoted to the syntactic relations of bilateral dependency (subject - predicate) and unilateral dependency (within the nominal group, GN). In order to give a clearer picture and express the specific nature of agreement, I used a special terminology: accordance - availability/capacity to agree; Accordant - the term that imposes agreement (the Centre of the group); accord - the term that agrees (subordinate); accord - establishing and maintaining contact/agreement, expressing concordant grammatical categories, imposing specific forms (morphemes). The systematics of agreement phenomena has been arranged on three levels of analysis: general, morphosyntactic and psychological. The rules of agreement, disagreement and oscillations in agreement were illustrated by examples taken from everyday language, the mass media and a valuable scientific bibliography.

Keywords: *agreement, agreement types, referential agreement, internal agreement, morphematic agreement, grammatical category, categorial value.*